

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dluhové pasti z pohledu sociální práce

Studijní program: Rehabilitace

Vypracovala: Bc. Jana Elezi

Vedoucí práce: doc. Mgr. et Mgr. Jitka Vacková, Ph.D.

České Budějovice

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29. 5. 2020

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Mgr. et Mgr. Jitka Vackové, Ph.D. za trpělivost, odborné vedení, konzultace a podnětné rady. Mé poděkování také patří všem respondentům, kteří se podíleli na empirickém šetření. Dále bych chtěla poděkovat svým blízkým za podporu a trpělivost při mém studiu.

Dluhové pasti z pohledu z pohledu sociální práce

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá dluhovou problematikou českých domácností jako negativním společenským jevem, ale v současné době i „životním stylem“, a to především z toho důvodu, že několik let jsme svědky vzrůstajícího zadlužování, neschopnosti splácet své závazky a následných exekucí. Práce poukazuje na nejvýraznější problémy, rizika a dopady těchto jevů. Na počátku dluhové spirály je nejenom potřeba a její uspokojení ale také velký marketing, který je zaměřený na dovolené, elektroniku a v neposlední řadě na „výhodné úvěry“. Lidé se do dluhové spirály dostávají především počtem úvěrů, kdy ty nejnovější používají na splátky starších úvěrů. Novější úvěry bývají již méně výhodné než ty předchozí, a tak náklady na měsíční splátky se zvyšují. Takováto situace je dlouhodobě neudržitelná a končí neschopností splácet jednotlivé úvěry, exekucí a často osobním bankrotem.

Výzkumná část diplomové práce je zaměřena na problematiku dlužníků, věřitelů, úvěrů, exekucí a zabývá se příčinami, které jsou pro dluhovou problematiku typické. Diplomová práce věnuje pozornost nejenom lidem, kteří se ocitli v dluhové pasti, ale také oddlužovacím společnostem, které mají z pohledu dlužníků poměrně vysoké poplatky. Práce se také zaměřuje na neziskové organizace a sociální pracovníky, kteří se snaží pomocí sociální práce a sociální služby dluhovou problematiku řešit, nebo pomáhají tuto situaci zmírnit.

Praktická část diplomové práce byla zpracována kvalitativní strategií pomocí rozhovoru dle návodu. Rozhovor podle návodu byl doplněn dotazováním a data zpracována pomocí technika tužka a papír. Práce ukazuje na konkrétních kazuistikách příčiny, které přivedly informanty do dluhových pastí. Ze získaných rozhovorů jsou patrné příčiny vzniku zadluženosti, jako je ztráta zaměstnání, ztráta partnera, rodinná problematika, podnikání, ale také finanční negramotnost. Mapováním se také projevila velká nevědomost informantů o sociálních službách a sociální práci a to zejména v oblasti dluhové problematiky. Hlavním přínosem do praxe je získání a poskytnutí informací o faktorech,

které přivedly informanty do dluhových pastí, a následně k využívání vybraných sociálních služeb a sociální práce. Tyto faktory mohou využít neziskové organizace k nastavení efektivního „public relations“, tedy k prevenci dalšího prohlubování dluhové pasti. Diplomová práce může dále sloužit jako vzdělávací, ale i preventivní materiál k dluhové problematice, a to nejenom pro studenty, ale i pro veřejnost.

Klíčová slova: dluhová past, dluh, exekuce, dlužník, věřitel, insolvence, sociální práce, dluhová poradna.

The debt traps from the point of view of social work

Abstract

This diploma thesis covers the topic of debts in Czech households not only as a negative social phenomenon but also as a “lifestyle” nowadays, mainly because we have been witnessing an increase in falling in debt, in inability to pay it back and in distraints. The thesis points out the biggest issues, risks and consequences of this phenomenon. At the beginning of a debt spiral, there is not only a need and satisfaction but also large marketing which is focused on vacations, electronics and, last but not least, the “favourable” loans. People get into the debt spirals mainly through a number of loans when the new ones are used to pay back the old ones. The newer loans are less favourable than the previous ones and therefore, the cost of the loans increases. Such situation is unmanageable in the long term and results in an inability to pay back the individual loans, in distraints and often even in personal bankruptcy.

The theoretical part of the thesis covers the basic terminology, e.g. debtor, creditor, loan, distraint, and addresses causes typical for the topic of debts. The diploma thesis concerns itself not only with people who found themselves in the debt trap, but also with debt-relief companies which, in the debtors’ point of view, require quite large fees. The thesis also mentions non-profit organisations and social workers who aim to resolve the debt problem through social work and services and to alleviate the situation.

The practical part of the thesis was carried out by a qualitative research strategy and the technique of semi-structured interviews. The structured dialogues were completed with interviewing and the data were processed by the pencil-and-paper method. The thesis points out individual causes which lead the informants into debt traps. There are causes of falling into debt, apparent from the dialogues, such as losing a job, breaking up with a partner, family matters, entrepreneurship or financial illiteracy. Through mapping, a significant lack of informants’ knowledge about social work and services in connection with debts has been discovered. The main merit of this thesis is collecting and providing information about factors which lead the informants to debt traps and to utilizing social work and services. These factors can be used by non-profit organizations for setting up effective public relations, i.e. for preventing intensification of debt traps. The thesis can

also serve as an educational and preventive material about the topic of debts, connected to social work, and not only for students but for the public as well.

Key words: debt trap, debt, distraint, debtor, creditor, insolvency, social work, debt

Obsah

Úvod	10
1. Současná společnost	11
1.1 Zadlužování v České republice	11
2. Chudoba.....	13
2.1 Finanční gramotnost	13
3. Finanční instituce a nabídka peněz.....	14
3.1 Bankovní sektor.....	14
3.2 Nebankovní sektor.....	14
3.3 Registry	15
4. Finanční produkty.....	16
4.1 Zápůjčka	16
4.2 Spotřebitelský úvěr.....	16
4.3 Hypotéka	17
4.4 Kreditní karty	17
5. Předluženost	18
5.1 Dluh a předluženost.....	19
5.2 Příčiny předluženosti	20
5.3 Ohrožené skupiny.....	20

5.4	Dopady předluženosti.....	21
6.	Exekuce	23
6.1	Průběh exekuce.....	24
6.2	Náklady exekuce	24
6.3	Náklady věřitele	24
6.4	Nezabavitelná částka	25
6.5	Dopady exekuce	26
6.6	Oddlužovací společnosti.....	26
7.	Insolvence.....	28
7.1	Insolvenční návrh	28
7.2	Insolvenční správce	29
7.3	Insolvence a její průběh.....	29
8.	Sociální služby	31
8.1	Sociální práce a dluhové pasti	31
8.2	Dluhové poradny	32
8.3	Etický kodex.....	33
8.4	Krizová intervence	33
8.5	Sociální terapie	34
9.	Cíl práce	35

10. Metodika práce	36
10.1 Výzkumný soubor	36
10.2 Analýza dat.....	37
10.3 Etika výzkumu.....	37
10.4 Časový harmonogram.....	37
11. Výsledky výzkumu.....	38
12. Diskuze.....	48
13 Závěr.....	52
Seznam použité literatury	54
Seznam obrázků a tabulek	59
Seznam příloh	60

ÚVOD

Peníze nás provázejí od narození do konce života a stává se z nich božstvo moderní společnosti. Přestávají být pouhým prostředkem směny a v očích mnoha lidí nabývají důležitosti jako prostředek ke štěstí (Dvořáková, 2011).

Již několik let jsme svědky vzrůstajícího zadlužování rodin a jednotlivců. Lidem jsou v médiích každý den předkládány reklamy na výrobky, služby, dovolené a v neposlední řadě na „výhodné úvěry“. Právě půjčování peněz je v České republice velkým obchodem a dokladem toho jsou milionové částky použité na reklamu.

Pro dlužníky jsou nejbezpečnější kamenné banky, protože lichváři a nebankovní společnosti půjčují peníze často za likvidačních podmínek (Buřinská,201).

Podle Dvořákové (2011) existuje celá řada smluv, které mohou končit platební neschopností. Důležitější než typ smlouvy jsou doprovodná opatření, jsou to smluvní podmínky, a to bez ohledu na to, zda jsou ve smlouvě uvedeny, nebo na ně smlouva odkazuje. Smluvní podmínky jsou většinou formulovány těžko srozumitelným jazykem a v rozsahu mnoha stran.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) hovoří o tom, že v České republice každým rokem přibývá exekucí a není výjimkou, že na jednoho člověka je vedeno i několik exekucí. Mezi dlužníky, na které je nařízena exekuce, najdeme všechny věkové kategorie, a to od nezletilých dlužníků až po seniory. Právě skutečnost, že v exekuci končí mnoho lidí v důchodovém věku, je alarmující, protože tito lidé většinou nemají možnost navýšit svůj příjem a v jejich neprospěch hovoří často také špatný zdravotní stav a zvýšené výdaje na zdravotní péči. Každodenní přežívání na ekonomickém dně má negativní dopad nejenom na fyzické a duševní zdraví dlužníků, ale postihuje zároveň celou rodinu.

Nařízené exekuce mají za následek nejenom ekonomické oslabení dlužníků, horší postavení ve společnosti, zdravotní a psychické problémy ale mohou vést i k sociálnímu vyloučení a v krajním případě k sebevraždě. Mezi nejrizikovější faktory, které mohou vyústit do dluhové pasti, patří nízká kvalita zaměstnání, nedostatečné vzdělání, dlouhodobá nezaměstnanost nebo nízký příjem (Krebs, et al.,2010).

1. Současná společnost

Struktura společnosti prochází pronikavými změnami. Již nemůžeme hovořit o pozvolné nerovnosti, ale hovoříme o naprosté nesouměrnosti mezi postavením a možnostmi elity, lidí středních vrstev a lidí sociálně exkludovaných a na základě těchto změn dochází k poruchám v integritě společnosti (Keller, 2012). Největší důraz je v dnešní době kladen na status člověka, který můžeme definovat jako status člověka, který je vyjádřen mírou prestiže. Sociální status jednotlivce charakterizuje dosažená kvalifikace, stupeň vzdělání, životní způsob, vliv, moc a především finanční situace. K sociálnímu statutu se váže sociální role, která je očekávaným způsobem chování (Keller, 2010). Keller (2012) dále ve své publikaci upozorňuje, že současná společnost se nevyznačuje pouze příjmovou nerovností, ale především nerovností majetkovou. V České republice se populace dělí na několik tříd, kdy třetina obyvatelstva se dělí na dvě střední třídy a přibližně polovina obyvatel se dělí na tři typy nižších středních tříd. Poslední třídu, kterou tvoří přibližně 18% obyvatel, zastupují především nekvalifikovaní, nezaměstnaní lidé, kteří mají zkušenosti s exekucí, a to v některých případech nejenom s exekucí opakovanou, ale i exekucí několikanásobnou a s tím spojeným předlužením. Podobný názor zastává i Dvořáková et al. (2011), která spatřuje problematiku zadlužování v současném životním stylu, kdy lidé mají potřebu se prezentovat elektronikou, vybavením bytu nebo zážitky, a to bez ohledu na svoji finanční situaci.

1.1 Zadlužování v České republice

MPSV uvádí, že v dnešní době je hospodaření na dluh fenoménem. Určitou míru zadluženosti lze považovat za společenský standard a není potřeba se nad tím pozastavovat. Týká se především pořízení vlastního bydlení na hypotéku, pořízení nutného vybavení domácnosti pomocí spotřebitelského úvěru nebo nákup automobilu na leasing. Tyto případy jsou většinou vnímány jako racionální ekonomické rozhodnutí. Potíže nastávají v momentě, kdy se hospodaření na dluh vymkne kontrole (Payne, 2014). V situaci, kdy se člověk dostane do takzvaného předlužení, se nachází stále více české populace, která těžko nachází cestu z dluhové pasti.

Podle Jandy (2015) můžeme úvěry dělit do dvou skupin, a to na úvěry „dobré“, mezi které můžeme zařadit úvěry na bydlení nebo na rozjezd podnikání, ale i zde je třeba zvážit svoje

možnosti, kdy především u bydlení se jedná o závazek na mnoho let. Mezi špatné úvěry řadíme především ty, jejichž prostřednictvím se snažíme o zvýšení sociálního statusu. Ministerstvo vnitra České republiky (dále jen MVČR) upozorňuje na dluhové pasti, do kterých se nejčastěji dostávají lidé, kteří jsou sociálně vyloučeni. Velmi často zastavují movitý i nemovitý majetek, jsou finančně a ekonomicky negramotní a mají nízké právní vědomí. Z těchto důvodů tvoří nejčastější klientelu lichvářů a nebankovních společností, kde úroky a poplatky rostou „raketovou rychlostí“.

2. Chudoba

Dle Štárkové (2012) můžeme na chudobu pohlížet hned z několika úhlů, kdy absolutní chudoba nastává v momentě, kdy si člověk není schopen zajistit nejzákladnější potřeby, jako jsou strava, bydlení, zdraví a hygienické potřeby a chudoba relativní, kdy životní úroveň jedince je srovnávána s životní úrovní celé společnosti. Kelbich (2012) hovoří o chudobě, která má několik příčin, tou hlavní je legislativa, která nedostatečně nebo vůbec neřeší krizové životní situace, jako jsou bytové problémy lidí s nedostačujícími příjmy na pořízení bydlení. Podpora v nezaměstnanosti se poskytuje pouze po určitou dobu, ale bez zajištění nového zaměstnání, sociální dávky nedosahují potřebné výše a jsou podmíněny zbavení se hodnotného majetku.

Finanční negramotnost je zneužívána agresivním chováním obchodníků, kteří jsou schopni vyvíjet nátlak nejenom na seniory, ale také na lidi ve finanční tísní, kdy smlouvy bývají sepsány nesrozumitelně a po jejich podpisu se člověk velmi snadno dostane do dluhové pasti, na kterou jsou velmi úzce navázány psychické problémy. Ty mohou končit pácháním trestné činnosti a v nejkrajnějším případě sebevraždou (Kopecká, 2012). Podobný názor prezentuje i Cree (2015), který zmiňuje právě seniory, kteří se v důsledku dluhových pastí ocitnou na ulici a návrat do společnosti je pro ně téměř nemožný.

2.1 Finanční gramotnost

Kalvoda (2017) hovoří o tom, že finanční gramotnost můžeme chápat jako schopnost člověka nakládat s penězi a především činit rozumná rozhodnutí k uspokojení jeho potřeb. Člověk by měl umět zvážit, jaké dopady bude mít jeho finanční rozhodnutí na jeho osobní život a život jeho rodiny (Hussain, 2017). Dle Kalvody (2017) je základem hospodaření domácnosti rozpočet, který je stanoven příjmy a výdaji. Příjem může být zvenčí, tedy od zaměstnavatele nebo státu, a vnitřní, kam můžeme zařadit prodej majetku, vkladu nebo pronájmu. Pro zdravý rozpočet je důležité, aby výdaje nebyly vyšší než příjmy. Ve světě financí a finančních produktů se setkáváme s mnoha pojmy, jako jsou finanční instituce, bankovní a nebankovní sektor, finanční produkty, finanční gramotnost, bankovní registry a v současné době také s pojmy jako je předlužení, dluhové pasti, dluhové poradny, exekuce, insolvence a oddlužení.

3. Finanční instituce a nabídka peněz

Podle Swanenberga (2012) je centrální banka veřejným orgánem s dohledem na finanční instituce a bankám slouží jako věřitel. Prostřednictvím úvěrů bankám ovlivňuje úrokovou míru a nepřímo i nabídku peněz. Banky tím, že poskytují úvěry, vytvářejí peníze. Finanční instituce jsou společnosti, které na základě licence, které uděluje stát, poskytují finanční služby. Mezi finanční instituce patří banky, spořitelny, leasingové společnosti, ale také nebankovní instituce jako poskytovatelé úvěrů.

Od prosince 2016 mohou nebankovní společnosti poskytovat půjčky pouze v případě, že mají udělenou licenci od České národní banky (Mladěnka,2020).

3.1 Bankovní sektor

Swanenberg (2012) definuje banku jako instituci přijímající vklady, které používá na poskytování úvěrů. Banky mají povinnost řídit se pravidly, která se týkají vlastního kapitálu, minimálních rezerv, přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Dohledem nad fungováním je pověřena Česká národní banka, která je bankou centrální. Bankovní sektor v České republice patří mezi jeden z nejstabilnějších v Evropské unii. Prostředí mezi bankami v České republice je konkurenční, a to vzhledem k různým modelům, vlastnickým poměrům, struktuře bank, ale i nabídkou produktů, služeb a úrokových sazeb. Bankám již několik let ve velkém konkurují i nebankovní společnosti, které nemají vždy tak přísná pravidla, ale vyvažují to vyšším úrokem.

3.2 Nebankovní sektor

Štěpánek (2018) uvádí, že podle průzkumů České bankovní asociace si Češi nejraději půjčují u nebankovních společností, kde je sjednání úvěru mnohdy dostupnější než u bankovního sektoru.

Na konci roku 2016 začal platit zákon o spotřebitelském úvěru, kdy podle legislativy smějí půjčovat pouze společnosti s kapitálem nad dvacet milionů korun, ale především s licencí od České národní banky, tedy centrální banka je regulátorem nabízených úvěrů. Nebankovní společnosti mají oproti bankovnímu sektoru ve většině případů daleko větší úroky, smlouvy bývají pro dlužníky psané nesrozumitelně a velmi často se v nich

objevovala rozhodčí doložka, která v případě sporu byla pro dlužníka velmi nevýhodná. Kolem rozhodčích doložek panuje mezi dlužníky spousta nejasností, ale nový občanský zákoník ji též definuje jako právní jednání absolutně neplatné a to v § 588, který říká, že soud přihlédně k neplatnosti právního návrhu, pokud se přičí dobrým mravům.

3.3 Registry

V České republice existuje Centrální registr dlužníků, který zajišťuje kontrolu a prevenci před vznikem platební neschopnosti. Nejznámějšími registry jsou Bankovní registr pod zkratkou (BRKI) a Nebankovní registr pod zkratkou (NRKI), ve kterých je zaznamenána úvěrová historie za poslední 4 roky. Registry obsahují soupis všech čerpaných úvěrů a to aktuálních, historických, ale také žádostí o ně, dále jméno společnosti, typ a výši úvěru, výše měsíční splátky a především informace, zda jednotlivé splátky byly hrazeny ve sjednaném termínu a výši. Na základě těchto informací banka či nebankovní společnost ověřuje bonitu klienta, který žádá o úvěr.

Společnost Solus (2020) je sdružení, které podporuje finanční vzdělávání občanů. Jejím cílem je zvyšování finanční gramotnosti, která je vedle prevence důležitým faktorem při omezování předlužení lidí.

4. Finanční produkty

Dle Havlíčka (2013) spadají finanční produkty do velmi rozšířené ekonomické sekce a je to termín, který hovoří nejenom o vytváření, rozdělení, ale především využití finančních prostředků. Na finančním trhu můžeme nalézt desítky produktů, a to jak v bankovním, tak i v nebankovním sektoru, které jsou neustále vylepšovány a také prezentovány. U každého produktu, který se na první pohled zdá výhodný je třeba zohlednit finanční zatížení rodinného rozpočtu, úrokovou sazbu, obchodní podmínky a především schopnost dostát závazkům v tomto případě včasnému hrazení pohledávek. Každý budoucí klient by se nejprve měl zamyslet nad tím, zda tento produkt skutečně potřebuje.

4.1 Zápůjčka

Zápůjčka je závazek, který vznikne na základě uzavření smlouvy, tedy zapůjčitel přenechá vydlužiteli určité množství věcí (ve většině případů peněz), které se vydlužitel zaváže, do určité doby vrátit, a to včetně úroků. Úroky se počítají podle úrokové sazby společnosti, která finanční částku zapůjčuje. Výše úroků je závislá nejenom zapůjčení, ale také na poskytovateli (Hrdinková, 2013). U zápůjček platí, že čím menší šanci máme získat úvěr u banky nebo seriózní úvěrové společnosti, tím větší je šance, že člověk skončí u lichvářů nebo rychlých půjček před výplatou, kde stačí jedna opožděná splátka a dlužník nemá ani tak problém s úroky jako s podmínkami, které vyplývají z úvěrové smlouvy. Ta ve většině případů obsahuje poplatky, penále, zesplatnění a v některých případech může být pro klienta likvidační (Janda, 2013).

4.2 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr je upraven zákonem o spotřebitelském úvěru předpis č. 257/2016 Sb., který hovoří o některých specifických podmínkách, kdy úvěr nelze zajistit šekem nebo směnkou. Dvořáková (2011) a Smrčka (2011) uvádějí u tohoto úvěru dva typy, a to spotřebitelský úvěr na bydlení a spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení, kam řadíme všechny ostatní úvěry. Spotřebitelský úvěr bývá poskytován bezúčelně a bývá využíván jak na pořízení nového spotřebiče, dovolené, nájmu, energií, financování „Vánoce“, tak i na zaplacení předchozího dluhu. Tento úvěr lze získat jak u bankovních společností, tak i u společností nebankovních.

Poskytovatelé spotřebních úvěrů mají povinnost, kterou jim ukládá zákon, a to posouzení bonity spotřebitele již při podání žádosti o úvěru. Toto posuzování probíhá prostřednictvím registrů před uzavřením smlouvy o úvěru. Důvodem tohoto opatření je nejenom ochrana společnosti, ale především dlužníka, kdy by splacení úvěru v některých případech dalšího úvěru bylo nad jeho finanční možnosti.

4.3 Hypotéka

Podle údajů České národní banky (dále jen ČNB) patří hypotéky mezi nejoblíbenější financování nejenom bydlení, ale také rekonstrukcí, a to i přestože postupně zdražují a mají přísnější pravidla. V říjnu roku 2018 se změnila podmínky pro získání hypotéky a v současné době nesmí splátka přesáhnout 45% čistého měsíčního výdělku, celkové zadlužení nesmí přesáhnout devítinásobek čistého ročního příjmu a z vlastního příjmu je nutno uhradit alespoň 20% ceny nemovitosti. Pro poskytnutí úvěru je nejdůležitější odhad, který ovlivňuje spousta faktorů, mezi které řadíme stav nemovitosti, polohu, energetickou náročnost nemovitosti a mnoho dalších aspektů. Odhad neznamená kupní cenu. U hypoték je největším problémem zastavení nemovitosti, které je povinné. Tento problém se ukazuje jako zásadní hlavně v případech, kdy se dlužník dostane do finančních potíží, protože nemovitost je nabídnuta k prodeji pro uspokojení pohledávky věřitele, a to ne vždy za příznivých podmínek pro dlužníka.

4.4 Kreditní karta

Kreditní karta je velmi rozšířeným druhem půjčky, přestože je velmi často zaměňována za kartu debetní, která je vydávána k osobním účtům, a lze z ní čerpat finanční prostředky, které jsou aktuálně na běžném účtu. Kreditní karty vydávají jak bankovní, tak nebankovní společnosti. Výhodou kreditní karty je možnost splatit úvěr v bezúročném období, které je obvykle jeden měsíc. Za možnost využití prostředků z kreditní karty jsou účtovány poplatky za vedení účtu, pojištění a v případě nesplacení úvěru v bezúročné době také úroky. Kreditní karty mají relativně nízký úvěrový rámec a patří k nejsnáze dosažitelným úvěrům, ale i v jejich případě platí, že žadatel se podrobí ověřování majetkových poměrů a vyhodnocení rizik pro nesplacení úvěru. I v tomto případě platí, že ke kreditní kartě bychom měli přistupovat s rozvahou (Banky 2020).

5. Předluženost

Člověk by se mohl zdát racionálním a logicky uvažujícím druhem, který dokáže posoudit, které výdaje jsou pro něho nezbytné a které nikoli (Kopecká 2011). Podle Vrbkové (2009), vznikají dlužné pohledávky nejenom z osobního rozhodnutí, mezi které řadíme především čerpání úvěrového produktu, ale také jako důsledek nedbalosti nebo nevědomosti. Na zadlužení se můžeme podívat jako na aktivní zadlužení, kdy se jedná především o hypoteční úvěry, leasingy, spotřebitelské úvěry a jiné. Dalším druhem je pasivní zadlužení, za kterým můžeme vidět dluhy za energie, nehrazené pojištění či dluhy u telefonních operátorů. K roztočení dluhové spirály může stačit jedna obtížná životní situace, která bude mít za následek určitý výpadek finančních prostředků, tedy člověk nebude mít takovou výši finančních prostředků, se kterou počítal (Caitlin, 2019). Tyto životní události můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na situace, které daný jedinec ovlivnit může a situace, které jsou nepředvídatelné. Sem můžeme řadit rozvod, nemoc, úmrtí a jiné.

O dnešní situaci hovoří MPSV jako o době, kdy je hospodaření na dluh fenoménem. Určitou míru zadluženosti lze považovat za společenský standard a není potřeba se nad tím pozastavovat. Týká se především pořízení vlastního bydlení na hypotéku, pořízení nutného vybavení domácnosti pomocí spotřebitelského úvěru nebo nákupu automobilu na leasing. Tyto případy jsou většinou vnímány jako racionální ekonomické rozhodnutí. Potíže nastávají v momentě, kdy se hospodaření na dluh vymkne kontrole. V situaci, kdy se člověk dostane do takzvané dluhové pasti, se nachází stále více české populace, která neví, jak předlužení řešit. Dle Čepicové (2014) je na počátku dluhové pasti potřeba, někdy oprávněná jindy neoprávněná. V některých případech to může být potřeba zaplacení nájmu, pomůcky do školy a jiné. Tyto potíže nastávají třeba v případech, kdy matka samoživitelka nedostává výživné, ale je potřeba zaplatit školku, školu, pomůcky do školy, ale také u seniorů, kteří chtějí třeba pomoci svým blízkým a řeší to úvěrem nebo zastavením nemovitosti.

5.1 Dluh a předluženost

Dluh neboli pohledávka je Ministerstvem financí České republiky (dále jen MFČR) definován jako právo věřitele na vrácení půjčených peněz. Pohledávku můžeme také vnímat jako porušení zákona, a to v případech nehrazení daní, zdravotního pojištění, pokut a výživného. Další dluh vzniká ze smluvních závazků, jako jsou platby za energie, soukromé pojištění, nájmy, telefonní operátoři a úvěry. Tyto dluhy se v případě nařízené exekuce dělí na přednostní a nepřednostní pohledávky, a přednost mají vždy pohledávky přednostní, které jsou definovány zákonem a patří sem:

- Pohledávky výživného
- Pohledávky náhrady škody způsobené poškozenému ublížením na zdraví
- Pohledávky náhrady škody způsobené úmyslnými trestnými činy
- Pohledávky daní a poplatků
- Pohledávky náhrady přeplatků na dávkách nemocenského pojištění, důchodového pojištění, důchodového zabezpečení
- Pohledávky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pohledávky pojistného na veřejné zdravotní pojištění
- Pohledávky náhrady za příspěvek na výživu dítěte a příspěvek na úhradu potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče
- Pohledávky náhrady přeplatků na podpoře v nezaměstnanosti a podpoře při re-kvalifikaci
- Pohledávky náhrady přeplatků na dávkách státní sociální podpory
- Pohledávky regresí náhrady podle zákona o nemocenském pojištění
- Pohledávky náhrady mzdy, platu nebo odměny a sníženého platu nebo snížené odměny, poskytované v období prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény

5.2 Příčiny předluženosti

Česká populace podléhá nabídce úvěrových společností, se kterou je každodenně konfrontována. Část populace není finančně gramotná, nebo je gramotná pouze částečně, a to především v případech, kdy nedokáže odhadnout své schopnosti a nedokáže uvažovat v dlouhodobém horizontu. Podle Jandy (2013) má řada dluhů jádro ve zvyšování životního statusu, a to především z důvodu, že někteří lidé řeší především to, jak je vnímá jejich okolí. Mají potřebu ukazovat, že mají na drahé telefony, značkové oblečení, „vychytávky“ do domácnosti, ale často mívají benevolentní přístup k penězům, tedy na to co nemají, si půjčí. Právě takovéto rizikové chování bývá počátkem dluhové spirály. Smutnou skupinu tvoří úvěry, které jsou využívány na nákup potravin, zaplacení nájmu a v nejhrošším případě na placení již sjednaných dluhů.

5.3 Ohrožené skupiny

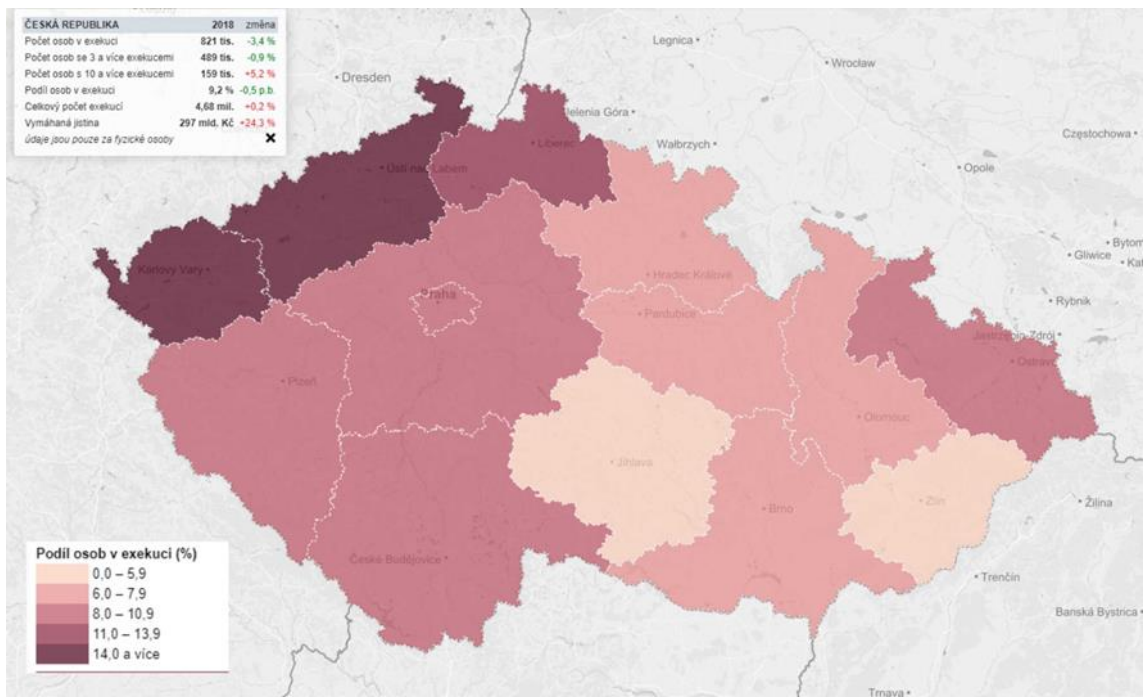
Dluhy české populace neustále rostou, ale Češi si, co splácení pohledávek týče, věří, přestože pětina osob si půjčuje rizikově (Zámečnicková, 2016). Mezi ohrožené skupiny patří především osoby, které žijí ve vyloučených lokalitách, lidé s nižším vzděláním, matky samoživitelky, lidé, kterým zemřel partner, nebo je partner opustil, nezaměstnaní s důrazem na ty, kteří byli sankčně vyřazeni. Mezi nejčastější důvody sankčního vyřazení v dnešní době řadíme nedostavení se ve stanoveném termínu na Úřad práce (Zmeškalová, 2019). Velmi ohroženou skupinu tvoří lidé, kteří mají nejistou práci, ale s penězi vycházejí stylem od výplaty k výplatě. Tento styl má dopad i na rodinný život a zvyšuje riziko rozvodu nebo rozchodu partnerů (Keller, 2011). Janda (2013) hovoří o situacích, ke kterým dochází během našeho života, a to i bez ohledu na to, zda jsou to situace, na které se připravit můžeme, nebo situace na které se připravit nemůžeme, či o nich ani nepřemýšlíme. V současné době se objevuje trend, kdy do starobního důchodu odcházejí lidé, kteří mají úvěry z dob, kdy aktivně pracovali a právě tady nastává situace, kdy právě rozdíl mezi příjmem v zaměstnání a starobním důchodem pokrýval splátky úvěru. Seniori se nedostávají do dluhů pouze tím, že by měli úvěry z aktivního života, ale také se často zadluží kvůli svým dětem, kterým buď chtějí pomoci, nebo jim jejich děti přestaly splácet úvěry, které si na ně vzali. V neposlední řadě se o zadlužení seniorů postarali takzvaní

„šmejdi“, kteří je na předváděcích akcích zatížili spoustou spotřebitelských úvěrů na zboží, které bylo nejenom předražené, ale lidé ho ve své podstatě vůbec nepotřebovali.

5.4 Dopady předluženosti

Předluženost je problém, a jedním ze základních znaků člověka je problém řešit a za řešení můžeme považovat jakoukoli cílenou aktivitu (Macků, 2015). Pokud se člověk ocitne v situaci, kdy nemá peníze na splátky, je nejlepší cestou okamžitá komunikace s věřitelem, který ve většině případů má snahu najít řešení, a to především pomocí změny splátkového kalendáře. Situaci lze řešit restrukturalizací úvěru, která spočívá ve změně splátkového kalendáře, výši splátek či dalších parametrů. Nejhorším řešením je nulová reakce na telefonáty, emaily či dopisy po kterých následuje exekuce. Při potížích se splácením, nepřebírání pošty a nulové komunikaci s věřiteli je téměř nemožné vyhnout se exekuci a následné dluhové pasti, která má za následek nejenom ekonomické problémy, ale i problémy zdravotní a psychické (Janda 2013). Předlužení je krizovou situací, kterou jedinec nedokáže zvládnout sám a generuje konflikty se sociálním prostředím, kdy člověk může být zklamaný z vlastního selhání, negativní reakce okolí, které mohou vést k rezignaci a jedinec může skončit jako bezdomovec nebo v horším případě je schopen ukončit svůj život (Pěnkava, 2012).

Obrázek č.1 Mapa exekucí

Zdroj: ČNB

6. Exekuce

Předmětem exekuce je podle Janaty (2014) peněžité plnění, a to v jakékoli měně. Exekuce se zahajuje na návrh oprávněného, tedy věřitele. Návrh exekuce, jejíž součástí je návrh na pověření exekutora, podává oprávněný přímo k exekutorovi, kterého si sám zvolí a jeho úkony se rovnají úkonům soudu. Exekuce je zahájena dnem, kdy je exekuční návrh doručen exekutorovi, ale ten ji může začít provádět až poté, kdy mu soud udělí pověření k jejímu vymáhání. Dle Radkové (2009) jsou účastníky exekučního řízení oprávněný a povinný, má-li povinná/ý manžela nebo manželku, jejich majetek může být rovněž postižen. Exekutor postoupí návrh do 15 dnů soudu.

Obrázek č. 2: Statistický list Zdroj: Exekutorská komora

6.1 Průběh exekuce

Exekuce přichází na řadu v momentě, kdy byly věřitelem vyčerpány všechny možnosti k uhrazení pohledávky a řídí se Exekučním řádem (Kasíková 2013). Podle portálu Justice (2020) se exekuce se zahajuje dnem, kdy oprávněný podal exekuční návrh, jehož podkladem je exekuční titul, kterým je platební rozkaz, rozsudek nebo jiná listina. Soudního exekutora si vybírá věřitel, nebo ho určuje exekuční soud. Dalším krokem je vyrozumění o zahájení exekuce, výzva ke splnění vymáhané pohledávky, které může doplňovat exekuční příkaz. Následuje 30denní lhůta ke splnění povinnosti. Při splnění povinnosti 30denní lhůty spolu s uhrazením zálohy na snížené náklady exekuce a na náklady věřitele je doručen příkaz k úhradě nákladů exekutora a exekuce je po nabytí právní moci ukončena. Při nesplnění povinnosti a neuhrazení nákladů exekuce a nákladů věřitele následuje provedení exekuce na základě exekučního příkazu. Exekuční příkaz je zaslán bance jako příkázání pohledávky z účtu, či příkázání zaměstnavateli na srážky ze mzdy, nebo příkázání na prodej movitých a nemovitých věcí. Skončení exekuce nastává při splnění vymáhané pohledávky spolu s úhradou plných nákladů exekuce a úhradou nákladů věřitele.

6.2 Náklady exekuce

Náklady exekuce jsou dány § 87 odst. 1 exekučního řádu a patří mezi ně:

- odměna soudního exekutora ve smyslu § 1 odst. exekučního řádu
- náhrada paušálně určených nebo účelně vynaložených hotových výdajů
- náhrada za ztrátu času při exekuci
- náhrada za doručení písemností
- příslušná daň z přidané hodnoty, je-li sodní exekutor jejím plátcem

6.3 Náklady věřitele

Náklady věřitele určuje § 87 odst. 2 exekučního řádu, který hovoří o náhradě nákladů účelně vynaložených k vymáhání pohledávky

Náklady oprávněného upravuje § 137 odst. 1 a patří mezi ně:

- hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně soudního poplatku
- náklady důkazů
- odměna za zastupování

Justice na obrana dlužníka proti nařízené exekuci zmiňuje formu odvolání proti usnesení návrhem na její zastavení či odklad nebo námitku pro podjatost exekutora. Realizaci a formu exekučního příkazu může dlužník ovlivnit především svým přístupem

6.4 Nezabavitelná částka

Podle Fettra (2020) se k exekučním srážkám váže takzvaná nezabavitelná částka, která se skládá ze dvou složek, a to životního minima a normativních nákladů na bydlení. Tato částka se mění každý rok a vždy musí být vyplacena. Tato částka slouží k zajištění základních potřeb dlužníka a upravuje ji občanský soudní řád. S nezabavitelnou částkou souvisí částka na každou osobu, které je dlužník povinen poskytovat výživné. Mezi vyživované osoby řadíme manžela nebo manželku i přesto, že disponuje vlastním příjmem a nezaopatřené dítě. Počínaje 1. 1. 2020 se nezabavitelná částka mění na 6608 Kč na dlužníka, 1652 Kč na každou vyživovanou osobu a částka, nad kterou se srazí veškerý zbytek mzdy činní 19824 Kč.

Obrázek č. 2: Vývoj nezabavitelných částek a dalších souvisejících částek potřebných k výpočtu srážek ze mzdy (v Kč)

	2019 do srážek za měsíc květen včetně	2019 od srážek za měsíc červen	2020
Nezabavitelná částka na povinného	6428,67 Kč	6428,67 Kč	6608 Kč
Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu	1607,17 Kč	1607,17 Kč	1652 Kč
Částka, nad kterou se srazí zbytek čisté mzdy bez omezení (100% částka výpočtové základny)	9643 Kč	19 286 Kč	19 824 Kč
Vypočtená maximální výše 1/3 zbytku čisté mzdy	3214 Kč	6428 Kč	6608 Kč

Zdroj: Zilvar Tomáš (2020)

6.5 Dopady exekuce

Dle Šrámka (2019) je v České republice vedena exekuce přibližně proti 860 000 lidí, a pro většinu z nich je to velmi stresová situace, která ovlivňuje nejenom samotné dlužníky, ale i jejich rodiny. Potíže s dluhy mají nejenom chudí lidé s nižším vzděláním, ale i lidé vzdělaní.

V souvislosti s dluhy se často hovoří o tom, že lidé si nejčastěji půjčují na dárky, dovolené atd. Velká část dlužníků hovoří o tom, že první půjčku odstartovala nenadálá událost, jako náhlá ztráta zaměstnání, odchod nebo úmrtí partnera, zapomenutá pokuta, nehrazené výživné a mnoho dalších faktorů (Radková, 2009). Dnes už je běžnou praxí, že se budoucí zaměstnavatel ptá uchazeče, zda jsou na něj vedeny exekuce, protože nemá velký zájem tyto uchazeče zaměstnávat, a to z důvodu nadměrné administrativy.

Dle Dolečka (2019) je velmi často přímým důsledkem mnohačetných exekucí úpadek neboli bankrot, který dlužník vyhlašuje v případě, že má:

- více věřitelů
- peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti
- tyto závazky není schopen plnit

6.6 Oddlužovací společnosti

Lidé, kteří se ocitnou v dluhové pasti, nebo ti, kterým přišlo nařízení exekutora, začnou hledat pomoc na všech stranách. Této situace využívají společnosti, které nabízejí zastavení exekucí nebo vyřízení insolvence. Společnosti nabízejí poradenskou službu a vyřízení oddlužení, a to jak po telefonu, mailem tak i pomocí inzerce. Na tyto praktiky upozorňuje i portál Justice.cz. Na stránkách tohoto portálu lze nalézt důvěryhodné zdroje pomoci v případě podání žádosti o oddlužení. Tyto oddlužovací společnosti byly podle neoficiálních zdrojů napojeny na registry a nebankovní společnosti, kde dostávaly kontakty na lidi v platební neschopnosti, které následně kontaktovaly s nabídkou na oddlužení. Tyto praktiky skončily po zavedení nařízení o ochraně a zpracování osobních údajů podle zákona 110/2019 Sb. Oddlužovací společnosti na rozdíl od neziskových

organizací nabízejí oddlužení za úplatu, a to v řádu tisíců korun, kdy první konzultace bývá zdarma, nicméně většina z nich požaduje platbu pro další jednání předem.

7. Insolvency

Oddlužení řadíme mezi sanační řešení úpadku a je určeno jak pro fyzické, tak i pro právnické osoby, které nejsou ze zákona považovány za podnikatele. Oddlužením se zabývají oddlužovací společnosti, které své služby nabízejí za úplatu, ale také neziskové organizace, které provozují dluhové poradny a které své služby poskytují ve většině případů zdarma.

Insolvency je pro mnoho dlužníků jedna z posledních šancí, jak se vymanit z dluhové pasti a začít žít normálním životem, bez strachu z upomínek, vymahačů a neustálého stresu (Hubálek et al. 2011).

Podle Sigmunda (2019), se novela insolvenčního zákona, která vstoupila v platnost 1. 7. 2019 provedená zákonem č.31/2019 Sb., označuje jako Nulové oddlužení, které z důvodu řešení osobní úpadku, dostupné většímu počtu adresátů, kteří do této doby na tento benefit nedosáhli.

V praxi to znamená, že odpadla povinnost dlužníka uspokojit minimálně třicet procent zjištěných pohledávek nezajištěných věřitelů. Podle dostupných statistik se počet takzvaných vícečetných exekucí pohybuje v rozmezí 600 až 850 000.

7.1 Insolvenční návrh

Insolvenční návrh, kterým dlužník nebo věřitel žádá o zahájení insolvenčního řízení, je třeba podat k insolvenčnímu soudu. Zasílá se místně příslušnému soudu, kterým je krajský soud a v jehož obvodu je obecný soud dlužníka a bydliště nebo sídlo dlužníka. U věřitelského insolvenčního návrhu věřitel dokládá splatnou pohledávku, musí zaplatit zálohu a soudní poplatek za podání návrhu.

Nelze zaměňovat insolvenční návrh za povolení oddlužení, který může podat dlužník i věřitel a návrh na povolení oddlužení, který je návrhem na konkrétní způsob řešení úpadku a může podat pouze dlužník, a to pouze prostřednictvím určitých osob. Při podání insolvenčního návrhu dlužníkem je třeba k němu připojit návrh na povolení oddlužení. U manželů je povoleno podání společného insolvenčního návrhu a společného návrhu na povolení oddlužení.

Sepsání návrhu na povolení oddlužení mají ve své kompetenci advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci a v neposlední řadě akreditované osoby. Ty najdeme v neziskových organizacích. Konkrétně v Českých Budějovicích jsou to Diecézní charita, Theia o.p.s., Jihočeská rozvojová o.p.s., Dluhová a sociální poradna z.s. Jsou to právě neziskové organizace, které návrh na povolení oddlužení vypracují převážně bezplatně. Ostatní subjekty tyto návrhy sepisují za úplatu, která se pohybuje v rádech tisíců korun.

7.2 Insolvenční správce

Kasíková (2013) Činnost insolvenčního správce v České republice zastávají fyzické osoby a veřejné obchodní společnosti, které splňují zákonem stanovené podmínky, mezi něž patří odborné předpoklady, bezúhonnost a správcovské zkoušky. Do seznamu jsou zapsány osoby, které splnily zákonem stanovené podmínky a podaly návrh na zápis do seznamů správců, který vede ministerstvo spravedlnosti. To zároveň dohlíží na výkon správců. Insolvenčního správce ustanovuje soud při povolení oddlužení a jeho povinnosti jsou především přezkumné, právní a administrativní podmínky a přeposílá nezajištěným věřitelům finanční prostředky. Insolvenční správce je oprávněn provádět vlastní šetření týkající se majetkové podstaty dlužníka a se souhlasem insolvenčního soudu je oprávněn provést prohlídku bytu nebo sídla dlužníka. V průběhu oddlužení je plátce mzdy povinen zasílat použitelné příjmy dlužníka insolvenčnímu správci, který si ponechává svou odměnu a podle rozvrhu rozesílá jednotlivé splátky na pohledávky. Veškeré změny během oddlužení je nutno hlásit insolvenčnímu správci.

7.3 Insolvence a její průběh

Sigmund (2019) dodává že, novela zákona zrušila 30% hranici pro uspokojení pohledávek věřitelů, dlužník tedy musí v rámci podání návrhu na oddlužení učinit základní ekonomickou nabídku, kdy ustanovení § 395 odst. 1 pís. b) stanoví, že dlužník musí být schopen splácet v plné výši alespoň hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce, ale splátky ostatním věřitelům nesmí být nižší než tato pohledávka. Tato pravidla jsou platná pouze na insolvenční řízení podaná po 1. červnu 2019. Oddlužení může využít fyzická nebo právnická osoba, která nemá pohledávky z podnikání. Povolení lze udělit i OSVČ, pokud má dluhy spotřebitelského charakteru. Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení je oznámen vyhláškou, a to do 3 pracovních dnů v

insolvenčním rejstříku a na majetek nesmí být prováděny exekuce. V této fázi se se přihlašují věřitelé se svými pohledávkami v rámci insolvenčního řízení, a to ve lhůtě 2 měsíců a soud rozhoduje o úpadku. Pokud soud rozhodne o úpadku spojeném s povolením o oddlužení, hovoří výrok také o povinnosti dlužníka platit zálohy na odměnu a výdaje insolvenčního správce, kterého ustanoví insolvenční soud. V dalším kroku správce vypracovává zprávu o přezkumu, která obsahuje stanovisko správce a dlužníka.

8. Sociální služby

Sociální služby upravuje zákon o sociálních službách 108/2006 Sb. a vyhláška 505/2006 Sb., která upravuje některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Sociální služby dělíme podle charakteru činností na služby sociální péče, sociální intervence a služby sociálních aktivit (Kozlová, 2005). Horecký (2011) hovoří o tom, že sociální služby i jejich poskytovatelé prošli dlouhodobým vývojem, přesto jim v České republice není dlouhodobě věnována odpovídající pozornost, a to jak v odměňování pracovníků, tak v rámci společenské prestiže sociálních pracovníků.

Cílem sociálních služeb je:

- zabezpečení životních podmínek těm, kteří svou situaci neumí zvládnout sami
- vytvoření podmínek, které zabraňují vzniku negativních společenských jevů
- vytváření aktivit bránících nepříznivému vývoji jedince, rodiny nebo skupiny

Sociální služby jsou také sociální prací, která má za úkol odhalování, vysvětlování, zmírňování a také řešení sociálních problémů.

Každá sociální práce se skládá ze specifických úkonů, které vycházejí z potřeb konkrétní skupiny klientů a služeb, které těmto potřebám vyhovují (Blom, 2019).

8.1 Sociální práce a dluhové pasti

Podle Holasové (2014) je sociální práce realizována nejenom na úrovni organizací, ale také na akademické půdě a jejím cílem je vysvětlování a řešení sociálních problémů, kdy sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, skupinám, rodinám, ale i komunitám dosáhnout sociálního uplatnění, protože sociální práce se podílí na utváření života ve společnosti. Sociální práce disponuje mnoha nástroji a sociální služby jsou ty, které sociální pracovníci poskytují konkrétním klientům ke zlepšení jejich nepříznivé situace. Podle Matouška (2012) sociální práce klade na sociální pracovníky velké nároky, a to především z důvodů, kdy tito velmi často přicházejí do styku s těžkými lidskými osudy, bezmocí a deprivací. Zde je úkolem sociálního pracovníka tyto lidi podpořit a motivovat.

Baštecká (2013) ve své práci hovoří o studu jako o psychickém vývoji, kdy se stud rozvíjí spolu s vůlí, ale také se pojí se ztrátou kontroly nad sebou nebo situací. Lidé v tomto případě většinou přišli o představu sama sebe, kterou předkládali svému okolí, tedy je porušen jejich takzvaný předobraz. Na stud navazuje uvědomovaná vina, která předpokládá základní představu o příčině a avizuje zodpovědnost za to, co člověk způsobil. Dle Šabatové (2012) je práce sociálních pracovníků náročná, a společností nedocenená, přestože jsou to právě oni, kdo bývají poslední šanci, na koho se obrátit se žádostí o pomoc při řešení obtížné situace. Každý člověk má nárok na bezplatné sociální poradenství a sociální pracovníci se snaží vést klienta tak, aby to byl klient, kdo navrhne postup k řešení nepříznivé situace, protože je to právě on, kdo je expertem na řešení nepříznivé životní situace (Matoušek, 2016). Tito pracovníci jsou konfrontováni s jednotlivcem, rodinou nebo skupinou lidí, kteří se ocitli v situaci, kterou již nejsou schopni řešit vlastními silami. Sociální pracovník musí disponovat kompetencí řídit sociální intervence tak, aby klient byl schopen zvládat nerovnováhu ve svém sociálním prostředí, ale také musí zvládat kladené nároky jak ze strany zaměstnavatele, tak i legislativy nebo profesní organizace. Vzhledem k psychické náročnosti této práce by sociální pracovníci měli mít možnost supervize pro minimalizaci syndromu vyhoření (Kodushin, Harkness, 2014)

Dluhová problematika má dopad nejenom na jednotlivce, ale na celou rodinu a Gradková (2013) hovoří o významu sociální práce, a především o identifikaci obtížných životních situací. Osvědčený je přístup orientovaný na řešení, jehož základní myšlenkou je rozvíjení řešení a dosažení změny. Velmi vhodný je také přístup orientovaný na úkoly, který se snaží poskytnout systematický rámec pro zvládání problémů klienta (Sociální listy, 2018). Sociální pracovníci používají mnoho konceptů, protože jsou si vědomi i toho, že současná doba má mnoho existenciálních problémů (Meinert, 2016).

8.2 Dluhové poradny

Chloupková (2013) hovoří o tom, že každý poskytovatel sociální služby má sepsaná vnitřní pravidla, na jejichž základě informuje zájemce o sociální službu o podmínkách a možnostech poskytované služby. Následně pracovník organizace projedná se zájemcem jeho osobní cíl, potřeby a očekávání, které je možné realizovat pomocí sociální služby. Dle Kopecké (2012) se sociální pracovník musí snažit rozkrýt a pochopit všechny potřeby

klientů, to i v případě, že některé jsou pro něho sotva akceptovatelné a nesouhlasí s nimi. Dluhové poradny, které provozují neziskové organizace, ve většině případů patří mezi akreditované poskytovatele, kteří mají ze zákona pravomoc podávat a sepisovat návrhy na oddlužení a jejich velkou výhodou pro dlužníky je, že tato služba je bezplatná. Tyto dluhové poradny jsou v dnešní době poměrně rozšířené a nacházejí se téměř v každém větším městě. Bohužel spousta lidí, kteří se ocitnou ve finančních potížích, nemá téměř žádné povědomí o této službě.

8.3 Etický kodex

Holasová (2014) ve své práci zmiňuje také etický kodex, který základním bodem sociální práce a vychází z etických hodnot a legislativních norem. Etický kodex je nedílnou součástí sociální práce. Sociální pracovníci se ve své praxi setkávají s velmi citlivými informacemi, a tak v první řadě musejí zachovávat mlčenlivost, nehodnotit klienta a vést ho k řešení jeho krizové situace. Je třeba také zmínit etické principy profesního jednání, mezi které se řadí především respekt ke klientovi, právo klienta na samostatné rozhodnutí, spolehlivost a pravdomluvnost. Sociální pracovníci často musejí řešit dilemata, kdy na jedné straně je závazek sociální práce stát na straně společenských norem a zároveň hájit zájmy a práva klientů, která většinou vyústí v dilema, zda použít pomoc nebo kontrolu.

8.4 Krizová intervence

Štarková (2016) definuje krizi jako akutní, naléhavou, subjektivní nebo objektivní situaci, se kterou se ve svém životě setkal každý z nás. Krize pro člověka znamená nejenom ohrožující stav, ale z jeho pohledu i neřešitelnost situace a riziko chybných rozhodnutí. Vodáčková (2012) definuje krizi jako ohrožující situaci, vnímáme ji jako překážku, kterou nejsme schopni zvládnout vlastními silami. Krize se postupně vyvíjí, člověk vnímá ohrožení, a to vede k úzkosti. Pokouší se najít řešení, činit rozhodnutí a je schopen vyhledat odbornou pomoc. Dluhová problematika je pro většinu klientů krizovou situací, a to v mnoha případech dlouhodobou, což se může projevit i na jejich chování a emocích. Pak je na sociálním pracovníkovi, aby pomocí vhodných otázek vedl rozhovor. Vhodnou formou je parafrázování, kdy rekapitulujeme klíčová sdělení, ale nekomentujeme je, ani nehodnotíme.

8.5. *Sociální terapie*

Cílem sociální terapie je dosažení přímým i nepřímým působením žádoucí změnu u klienta a řešit situace, které ho ohrožují. Terapie má odpovídat aktuální potřebě a napomáhat žádoucí změně. Sociální terapie je součástí sociální práce, zahrnuje postup strategie a strukturovanou a dynamickou spolupráci mezi klientem a sociálním pracovníkem (Zakouřilová, 2014). Mearns (2013) popisuje dlouhodobé problémy, mezi které řadíme i zadluženost, při kterých si člověk vytváří obranu, aby přežil danou situaci, tedy obrany kterou použil při předchozích potížích a osvědčila se. S narůstajícím počtem problémů se ale tyto obrany stávají dysfunkčními a jejich výsledkem jsou zoufalí klienti, kteří vnímají svoji neschopnost naplnit očekávání rodičů, kolegů nebo takzvaných přátel a postrádají pocit sebeúcty či osobní hodnoty.

9. Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je popsat faktory, které ovlivňují využití sociální práce a vybraných sociálních služeb lidmi v dluhových pastích.

Hlavní výzkumné otázky:

- Jaké faktory mohou u lidí v dluzích ovlivnit využití vybraných služeb a sociální práce?
- Jaký je z pohledu zadlužených jednotlivců význam sociální služby v dluhové problematice?

10. Metodika práce

Výzkum řadíme mezi metody vědy a je poznávacím procesem, který vychází z určitých poznatků. Ty pramení ze získávání informací od jednotlivce nebo skupiny osob, bez ohledu na to, zda jde o pozorování, rozhovor nebo studium dokumentů (Reichel, 2010). Pro diplomovou práci na téma Dluhové pasti z pohledu sociální práce byla využita kvalitativní strategie. Jako techniku ke sběru dat jsem zvolila rozhovor dle návodu, který je charakteristický stejnými otázkami pro všechny dotazované, nicméně jejich pořadí a formulace mohou být podle potřeby měněny (Kajanová et al. 2017). Data byla zpracována pomocí techniky „tužka a papír“, s využitím otevřeného, selektivního kódování. Hendl (2016) upozorňuje na to, že mnoho autorů vnímá kvalitativní výzkum pouze jako součást výzkumu kvantitativního, kterému byl připisován větší význam. Miovský (2010) si klade otázku, co všechno znamená kvalitativní přístup a metody. Kvalita je popisována jako hodnota, jakost nebo souhrn vlastností, které nám dávají určité informace o předmětu našeho zájmu. Dá se také prezentovat jako souhrn vlastností, kterými se celek odlišuje od jiných, nebo které má společné. Podle Bartákové (2014) se kvalitativní výzkum zaměřuje na nové nebo málo známé problémy, které zkoumáme do hloubky, a tak získáváme velké množství informací.

10.1 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl vybrán metodou záměrného výběru a kritéria pro výběr byla následující: věk (18 - 30, 31 – 40, 41 – 50, 51 – 64, 65 a více let) a pohlaví (v těchto kategoriích budou vybráni náhodně klienti z neziskové organizace. Soubor tvořili informanti, kteří se ocitli v dluhové pasti a jsou, nebo byli v péči vybraných neziskových organizací působících v Jihočeském kraji. Miovský (2010) tuto metodu vysvětluje jako náhodný výběr, kdy vyhledáváme informanty, kteří splňují předem stanovená kritéria výzkumu a s výzkumem souhlasí, Kajanová, (2017) o tomto souboru hovoří jako o reprezentaci konkrétního problému a jedná se o výběr graduální, jenž značí, že výběr není tvořen v jednom okamžiku a je flexibilní. Velikost souboru byla dána tzv. vysycením, kdy další respondenti již nepřinesli nové informace pro tento výzkum.

10.2 Analýza dat

K analýze dat bylo v této diplomové práci použito otevřeného kódování, které hledá významové kategorie, axiálního kódování, kdy se vytvářejí vztahy mezi kódy selektivního kódování, a data určují centrální kategorii (Miovský, 2006). Rozhovory s informanty v délce 90 až 120 minut byly ihned zapisovány a po přepsání docházelo u každého rozhovoru ke kódování a vytváření kategorií. Podle Kajanové (2017) je potřeba vymezená data zredukovat a vymezit pouze ta data, která mají vztah k výzkumnému tématu. Dalším postupem je kódování a kategorizace, kdy data řadíme do kategorií podle významu. Data jsou dále interpretována a zasazována do vztahů a kontextů, kdy kód představuje základní jednotku.

10.3 Etika výzkumu

Všechny osobní údaje byly v rámci výzkumného projektu zpracovány v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46ES. Při sběru dat byla zajištěna anonymita a z účasti na výzkumu neplynula pro respondenty žádná rizika.

10.4. Časový harmonogram

V srpnu 2019 započal vyhledání vhodné literatury, a po té následovala práce na teoretické části a popis metodiky výzkumné části. Samotný výzkum započal v únoru 2020, ukončen byl začátkem května 2020, kdy proběhlo i zpracování dat.

11. Výsledky výzkumu

Kapitola se zaměřuje na výsledky výzkumu, kdy pozornost byla zaměřena nejenom na faktory, které ovlivňují využití sociální práce a sociálních služeb, ale také na důvody zadlužování, které skončily dluhovou pastí. Výsledky se dají shrnout do 6 kategorií:

- základní informace
- důvody zadlužení
- nejvíce stresující situace
- zdroje informací o řešení dluhové pasti
- řešení dluhové problematiky
- faktory ovlivňující využití sociálních služeb z pohledu zadlužených jednotlivců

Základní informace obsahuje tabulka č. 1, kdy informanti byli dotazováni na pohlaví, věk a vzdělání.

	Pohlaví	Věk	Vzdělání
I 1	Muž	41	Vyučený
I 2	Muž	49	Vyučený
I 3	Žena	36	Vyučená
I 4	Muž	47	Nevyučený
I 5	Žena	65	Střední škola
I 6	Muž	32	Vyučený
I 7	Žena	52	Střední škola
I 8	Žena	30	Vyučena
I 9	Muž	40	Nevyučený
I 10	Žena	53	Nevyučená

Tabulka č. 2: Základní informace Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 1: Důvody zadlužení Zdroj: Vlastní výzkum

Informanti k příčinám svého zadlužení uvádějí různé důvody, někdy opravdu závažné jindy méně, ale shodují se v jednom, že v ten moment nikdo z nich příliš neřešil, že může přijít situace, kdy nebudou schopni dostát svým závazkům. Z výpovědí informantů byly vytvořeny tyto kategorie.

Alkoholismus byl důvodem dluhové pasti, kdy matka propadla alkoholu natolik, že rezignovala na placení nájmu i energií a rodině hrozilo vystěhování, na které ve finální části došlo. *Máma začala být závislá na alkoholu. Já neměl nic naspořeno, a tak jsem si vzal úvěr a dluh zaplatil.* Alkoholismus v jakékoli formě má velmi tvrdé dopady a velmi často končí špatným zdravotním stavem, ztrátou zaměstnání a také bezdomovectvím. *Ne, že by chodil do hospody, ale začal pít doma, ale to začalo se stupňovat. Začal pít tajně a o to to bylo horší.*

I podnikání má svá úskalí, a to nejenom v případě, že člověk podniká sám či se společníkem. Svě o tom informanti, kteří právě podnikání uváděli jako počátek dluhové pasti. *Narodil se nám syn a manžel stále chtěl, abych po mateřské začala podnikat s ním. Nakonec jsem souhlasila, a to se ukázalo jako největší chyba mého života.* Podnikání je náročné nejenom na čas, ale také na finanční rezervy. *Musela jsem si vzít úvěr, abych uplatila opravy.*

Gamblerství jako počátek dluhové pasti uvádí další informant, který hovoří o tom, že díky hraní přišla jeho rodina o bydlení. *Jeden kámoš mi ukázal, jak se hraje automaty a už jsem se vezl. Ze začátku jsem párkrát vyhrál, to mi dodalo chuť, potom jsem víc prohrával, než vyhrával.* Patologické gamblerství patří mezi velmi nebezpečné společenské jevy, má často za následek krádeže, ztrátu zaměstnání, dluhy a bezdomovectví.

Pomoc v rodině, která končí dluhovou pastí je velmi častým jevem a je spíše doménou žen, u kterých je právě rodina na prvním místě. Pomáhají především dětem, kdy si berou úvěry na auta, různé úvěry a snaží se zajistit vnoučata a finančně svým dětem pomáhat.

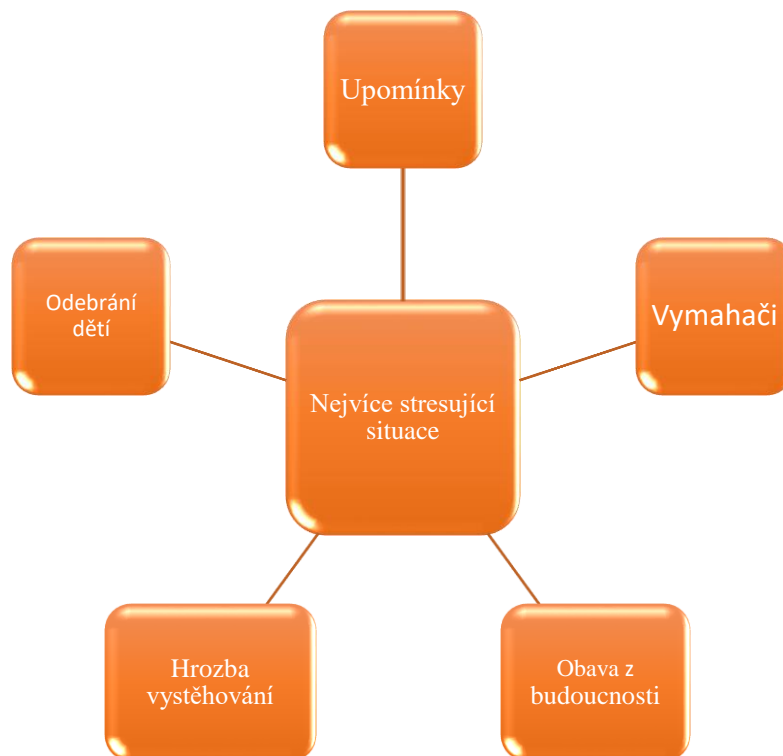
Já jsem z toho byla nešťastná, ani jeden není na pořádek, všude bordel a já je všechny živila, nedávali mi žádný peníze, a to tam všichni jedli, koupali se i prali.

Finanční negramotnost je v naší společnosti fenoménem, Velmi často se projevuje právě u dětí z dětských domovů. Děti sice byly v domovech materiálně zajištěny, ale chyběly jim informace o tom, jak funguje domácí rozpočet a jak zacházet s financemi. *Jak žili naši nevím, nikdy jsem je nepoznal, ale na děcák vzpomínám rád, bylo to tam dobrý, akorát mi to nedalo moc do života, protože jsem nebyl připravenej na samostatnej život.* V současné době již školní osnovy zahrnují výuku finanční gramotnosti jako prevenci před zadlužováním.

I problémy v rodině se ukázaly jako důvod k zadlužení. Jsou to především neshody v rodině, které jejich účastníci řeší odchodem z domova. *Docela brzo se mi povedlo najít bydlení, ale nájem byl docela drahej, přesto jsem to vzal.*

Informanti bývají často překvapeni, jak nesnadné je nalezení vhodného bydlení, ale hlavně jeho financování. *Nedávali mi na nájem, a prakticky jsem všechny živila. Musela jsem si vzít půjčku, abych byla schopná platit nájem.* Uhrazení nájemného nebo energií pomocí úvěru je ten nejhorší scénář, pro některé lidi je to pouze odsunutí hrozícího vystěhování.

Zdravotní potíže většinou řadíme mezi nepředvídatelné události. Ty opravdu závažné, které znamenají dlouhodobý výpadek příjmů, mohou být fatální. *První, co mně napadlo, jak budu žít bez ruky.* Zdravotní komplikace jsou ty poslední, nad kterými se při sjednávání úvěru, ke své škodě zamýšlíme.

Graf č. 2: Nejvíce stresující situace Zdroj: Vlastní výzkum

V situacích, kdy lidé nejsou již schopni plnit své závazky, přistupují věřitelé k zasílání upomínek, kdy dlužníky upozorňují na neplnění sjednaných obchodních podmínek. V této fázi je velmi důležitá komunikace s věřitelem, na kterou velká část dlužníků nereaguje. *Psychicky mně ta situace strašně deptala, nebyla jsem schopná se soustředit na práci. Měla jsem v hlavě jenom to, kdy přijde další upomínka, kdo mi zase zavolá, kdo mi bude vyhrožovat.* Dlužníci mají z komunikace s věřiteli obavy, přestože je to často poslední možnost, jak situaci řešit.

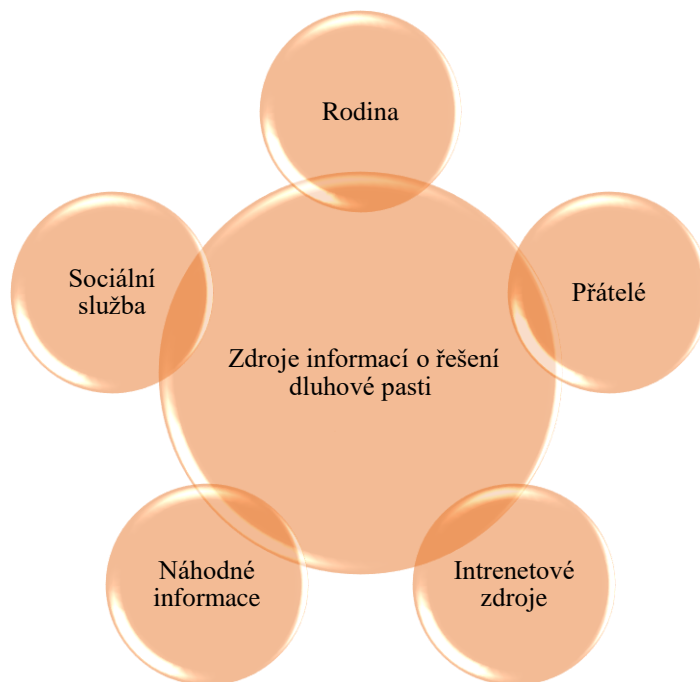
Především nebankovní instituce po marných upomínkách využívají takzvané „vymahače“, kteří s dlužníky nejednají zrovna v rukavičkách. *Nejvíce mě dostávaly upomínky, každá obálka mi naháněla hrůzu a návštěvy vymahačů mě dostávaly na kolena.* Život na ekonomickém dně je velmi náročný a pro dlužníky znamená velkou psychickou zátěž. *Nejhorší bylo, když poprvé přišli vymahači, byli hnusný a já se jich fakt bála, vůbec*

jsem nevěděla, co mám dělat. Právě návštěvy vymahačů, kteří neváhají obcházet sousedy s odůvodněním, že hledají toho či onoho, protože jim dluží peníze, jsou pro dlužníky velmi stresující. Nejvíc mně vytáčely ty upomínky a telefonáty. Nejhorší byli ty vymahači, co za mnou chodili domu a do práce. Ve většině případů je právě tento moment signálem k hledání jakéhokoli řešení.

Informanti shodně uváděli velké obavy z budoucnosti, styděli se za situaci, ve které se ocitli a nevěděli, kam se obrátit o pomoc *Psychicky jsem unavený, nevím co dál, našel jsem oddlužovací společnost, která nabízí oddlužení a kontaktoval jsem je.* Právě na tyto lidi je zaměřena reklama oddlužovacích společností. Povědomí lidí o oddlužovacích společnostech je daleko širší než o sociálních službách. *Chvilka jsem myslel, že jsem měl v tom autě umřít. Psychicky jsme byli všichni na dně, protože jsme nevěděli, kam půjdeme bydlet a co bude dál.* Obava z budoucnosti má dopad i na ty nejohroženější, a těmi jsou děti. *Psychicky jsem na tom v té době bylo dost špatně a viděla jsem, jak i děti trápí naší situací. Špatně jsem spala, hubla a byla jsem úplně na dně. Někdy si říkám, že to zvládnou, jindy jsem na dně a vůbec nevím, co bude dál. Mám vztek na manžela, za kterého platím dluhy a on si ani nevzpomene, že tu má dítě.*

Další položkou na seznamu nejvíce stresujících situací je hrozba vystěhování. Lidé v dluhových pastích přestávají hradit nejenom sjednané úvěry, pojištění, ale také nájemné a energie, které zákonitě vede k vystěhování. *Byl jsem zoufalejší, protože majitel nám hrozil vystěhováním a spolubydlící mi nijak nepomohla, protože pořád neměla peníze. Začaly mi chodit upomínky od společnosti, kde jsem dluh a hrozili soudem a exekucema a tak jsem si vzal ještě jeden úvěr, že všechno zaplatím.*

Nejsmutnější položkou na seznamu bylo odebrání dětí. Informant, který toto uvedl, bydlel určitý čas v azylovém domě, nebyl schopen situaci adekvátně řešit ani za pomoci sociální pracovnice. Z tohoto zařízení se časem odstěhoval s rodinou do podnájmu a jeho obava se naplnila. *Měl jsem strach, že nám fakt děti seberou, neměli jsme na jídlo pro děti, nezvládali jsme doplácet bydlení v azyláku a sociálky pořád hrotily.*

Graf č. 3: Zdroje informací o řešení dluhové pasti Zdroj: Vlastní výzkum

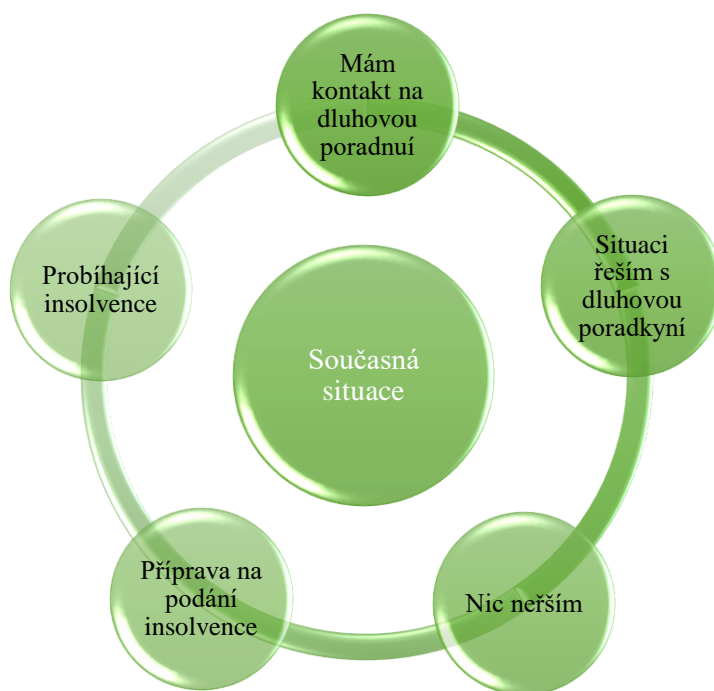
Zdroje informací, jak řešit dluhovou problematiku se různí především z důvodu studu hovořit o svých potížích, ale také z neznalosti dluhové problematiky a jejího následného řešení. V okamžiku, kdy je již nařízena exekuce, lidé začínají hledat informace, jak postupovat. *Sestra slíbila, že mi sežene kontakt, tak se na ně zkusím obrátit.* Jako první se obrazejí jen s žádostí o pomoc na rodinné příslušníky. *Dnes bydlíme v podnájmu, manželka chodí do práce, já jsem našel práci jako hlídač a chybí nám doplatit něco kolem 100 000, ale to teď řešíme s poradnou, na kterou našla kontakt moje mamka.* U rodiny předpokládají nejenom pomoc, ale určitou formu diskrétnosti.

Tam, kde je absence rodiny, oslovují dlužníci své nejbližší okolí, tedy přátele a kolegy v zaměstnání, ke kterým mají důvěru. *No a další moje pitomost byla, když mi kámoš řek, abych se obrátil na společnost, která dělá oddlužení, to se mi povedlo, ale stálo mě to 12 000, který jsem si taky musil pučit, ale potom jsem se dozvěděl, že v Budějčkách to dělá*

neziskovka zadarmo. Důvěra je v této situaci velmi důležitá, protože z pohledu dlužníků se jedná o velmi citlivé informace. Moje kolegyně, která celou situaci znala, mi poradila, abych zašel do dluhové poradny, na kterou mi dala kontakt.

Kamarád, který zažil to, co já, mi poradil, abych si požádala o výpis exekucí a došla do dluhové poradny, na kterou mi dal kontakt. Část populace hledá také řešení dluhových pastí pomocí internetových zdrojů. Bohužel, internetové zdroje na prvním místě uvádějí oddlužovací společnosti, jejichž služby jsou plně zpoplatněné. Na internetu jsem našel odkaz na dluhovou poradnu, která řeší insolvence a podle všeho zadarmo. Známa mi dala kontakt na nějakou paní, která dělala insolvence. V případě, že nezádáme správné klíčové slovo, je vyhledání dluhových poraden trochu obtížnější. Měla jsem štěstí, když jsem na internetu našla neziskovku, která nabízela pomoc s dluhy, moc dlouho jsem nepřemýšlela a zavolala tam. I náhodná informace vyslovená v pravý čas může přinést řešení. V obchodě jsem zaslechla rozhovor dvou zákaznic, které se bavily o nějaké společnosti, která se zabývá oddlužením.

Adekvátní poradenství a pomoc v oblasti dluhových pastí poskytují právě sociální služby, ale jak již bylo zmíněno znalost o těchto službách má velmi malá část populace. Sociálka se s náma snažila řešit dluhy, ale to moc nemělo smysl.

Graf č. 4: Řešení dluhové problematiky Zdroj: Vlastní výzkum

Jak bylo výše popsáno, lidé řeší své dluhy různě. Někteří žijí dlouhodobě s exekucemi, jiní se snaží vyhledat pomoc u oddlužovacích společností nebo právě pomocí sociálních služeb. *Vůbec by mně nenapadlo, že sociálka se stará taky o dluhy a odkaz na dluhovou poradnu jsem našel náhodou, a jestli mi pomůžou, to se uvidí.* Kontakty dlužníci získávají pomocí internetových odkazů, rodiny nebo přátel. *Mamka mi našla kontakt na dluhovou poradnu.*

Po prvotním kontaktu sjednávají sociální pracovníci, nebo pracovníci oddlužovacích společností informační schůzku, kdy se dojednávají pravidla a postup další spolupráce.

Ted' řeším všechno s dluhovou poradkyní. Aktuální dluh neznám, to ted' dáváme do hromady.

Někteří dlužníci svou situaci neřeší nebo řešit nechtějí důvodů absence stálého zaměstnání, práce „na černo“ nebo dlouhého procesu, který vede k insolvenčnímu řízení. *Vím, že bych mohl naši situaci řešit se sociálkou, ale nemám žádnou stálou práci, ani nevím, kde a kolik dlužím, tak jsem to přestal řešit.*

Dlužníci, kteří oslovili dluhové poradny, mají poměrně velkou šanci na úspěch. Proces je dlouhodobou spoluprací mezi dlužníkem a sociálním pracovníkem. *Dneska čekám, jak dopadne soud a jestli dobře, tak se budu moct normálně nadechnout.*

Lidé, kteří oslovili oddlužovací společnosti, si velmi často stěžují, na velké finanční zatížení. *Kdybych bejval věděl, že to někde dělaj zadarmo, mohl jsem bejt dneska opravdu bez dluhu.*

Příprava podání návrhu na insolvenční řízení představuje poměrně obsáhlou administrativu a spoustu úkonů. Je na dlužníkovi, jak moc chce svůj problém vyřešit a kolik času a energie tomu bude věnovat. *Ted' dávám dohromady všechny podklady pro insolvenční řízení.* V některých případech proběhl u dlužníků prodej majetku, ale ani tento výtěžek nepokryl pohledávky všech věřitelů. I v těchto případech se dlužníci obrazejí na dluhové poradny. *Zbytek dluhu řešíme v poradně.*

Většina dlužníků, kteří úspěšně prošli insolvenčním řízením, hovoří o profesionalitě sociálních pracovníků. *Ted' mi chybí posledních půl roku do skončení insolvence a já budu zase klidně žít.*

Graf č. 5 Faktory ovlivňující využití sociálních služeb z pohledu zadlužených jednotlivců
Zdroj: Vlastní výzkum

Poradenství je z pohledu dlužníků velmi důležité. *Byla jsem ráda, že to všechno trápení mám komu říct a hlavně, že mi někdo nabídl pomoc.* Je to pro ně nová zkušenost, kdy

mají možnost své problémy sdělit někomu, od koho je možné očekávat adekvátní pomoc. *Člověk vůbec neví, kam v týhle situaci. Vůbec by mně nenapadlo, že sociálka se stará taky o dluhy a odkaz na dluhovou poradnu jsem našel náhodou a jestli mi pomůžou, to se uvidí.*

Právě zde dostávají první informace k případnému oddlužení a jsou domlouvány podmínky o tom, jak bude vypadat budoucí spolupráce. *Jsem tady poprvé a vůbec jsem nevěděla, že něco takového funguje. Já jsem spíš vždycky měla strach ze všeho co zavánělo sociálkou tak uvidíme.* Pracovníci jsou schopni poradit i v situaci, kdy partner dlužníka nemá tušení o jeho finančních potížích.

Návaznost služeb je v sociální práci velmi důležitým bodem a je obsažena i ve standardech kvality sociálních služeb. *Podali za mne insolvenční návrh, proběhl soud a ten mi schválil oddlužení. Nikdy by mně nenapadlo, že sociální pracovnice řešit i takovéhle problémy.*

Povolená insolvence pro většinu dlužníků znamená konec „zlého snu“. Insolvence má svá přísná pravidla, které je nutné dodržovat, ale pro dlužníky je to přijatelnější varianta než návštěvy vymahačů a exekutorů.

Klienti, kteří se dostali až sem, jsou se službou spokojeni. Hovoří o profesionálním postoji pracovníků, kteří je nesoudí a jsou ochotni pomoci v jejich tíživé životní situaci. *Pro mě ta služba fakt měla význam, jenom bylo škoda, že jsem o ní nevěděl dřív. Kamarádka měla pravdu, nikdy by mě nenapadlo, že se sociálky zabývají dluhama, já jim nikdy nevěřila, ale moc mi pomohli.* Dlužní často zmiňují fakt, že o této službě nevěděli, a pokud se k nim dostaly informace o řešení dluhů, byly na prvním místě oddlužovací společnosti.

12. Diskuze

Práce se zaměřuje na problematiku dluhových pastí, do kterých se dostává velké množství české populace, a to bez ohledu na to, jestli se jedná o nezletilé, střední generaci nebo seniory. Informantů, kteří byli zahrnuti do výzkumu, bylo celkem 10. S informanty probíhal rozhovor podle návodu, doplněný o dotazování na téma dluhové pasti a sociální práce. Otázky byly strukturovány tak, aby mapovaly život biologické rodiny, ale především průběh běh zadlužení. Podle Horeckého (2008) by sociální služby neměly o lidi pouze pečovat, ale mají především vychovávat, vést a podporovat člověka k zodpovědnosti za svůj život.

Podle výsledků výzkumu se lze oprávněně domnívat, že současné povědomí české populace o sociálních službách a sociální práci je na velmi nízké úrovni (Janda, 2013). *Člověk vůbec neví, kam se v týhle situaci obrátit. Vůbec by mne nenapadlo, že sociálka se stará taky o dluhy a odkaz na dluhovou poradnu, jsem našel náhodou a jestli mi pomůžou, to se uvidí.*

Z výpovědí informantů se ukázalo, že mají spojeno se slovem sociální služba, práce či pracovník také restrikce. Málokdo si dokáže uvědomit, co všechno sociální služba obsahuje a v čem může být nápomocna sociální práce. - *Jsem tady poprvé a vůbec jsem nevěděla, že něco takového funguje. Já jsem spíš vždycky měla strach ze všeho, co zavánělo sociálkou, tak uvidíme.*

Role státu je důležitá především v krizových situacích, a přesto zůstává posledním adresátem ve výzvách nejenom k vyřešení hospodářských, politických, ale také sociálních problémů (Ferguson, 2018).

V posledních letech se na neziskové organizace, které v současné době působí v každém větším městě, obracelo velké množství lidí, kteří se dostali do takzvaných dluhových pastí. Neziskové organizace jako odpověď na tyto výzvy začaly zakládat dluhové poradny, které dostaly akreditaci a měly tak zákonnou možnost projít s uživatelem celým procesem oddlužení a to od zjišťování pohledávek přes komunikace s věřiteli, exekutory až po podání insolvenčního návrhu. S ohledem na to, že v současné době je zadlužení fenoménem moderní doby, nemohou si na nedostatek dlužníků stěžovat (Dienst, 2017).

Provoz neziskových organizací je z velké části závislý na státu a od něho získaných dotacích, bez kterých by žádná nezisková organizace nemohla plnohodnotně fungovat.

Přestože práce sociálních pracovníků v České republice nemá vysokou prestiž a není ani nijak závratně finančně ohodnocena, jsou na pracovníky kladené vysoké nároky, a to především psychické (Horecký, 2008). Pro sociální pracovníky, a to nejenom v dluhových poradnách, je velmi důležitý dialog a jeho průběh. Klienti, kteří přicházejí do těchto organizací, již nejsou schopni situaci řešit vlastními silami, potřebují získat jistotu pomoci. Informanti, kteří se různými cestami dostali do dluhových poraden, hovořili o profesionální úrovni sociálních pracovníků. Dle Jůna (2010) jsou sociální pracovníci po dobu sociální služby s klientem ve vztahu a mají možnost nejenom vnímat problémové chování klienta, ale i jeho rodiny, a to jak biologické, tak i té současné. To jim umožňuje hledat nové možnosti sociální práce. Někdy tato práce přináší bezmoc jako nedílnou součást role sociálního pracovníka. S tímto názorem pracovníci souhlasí a portál Člověk v tísní (2020) k tomu dodává: „Ne vždy jsme schopni dlužníkovi poskytnout pomoc, týká se to především případů, kdy dlužník není v úpadku, nedokáže splácet ani minimum, má nedostatečný přístup k plnění povinností, sleduje nepoctivý záměr nebo prošel oddlužením během posledních deseti let.“

Podle portálu Exekutorské komory (2020) klesl v roce 2019 počet osob evidovaných v Centrální evidenci exekucí. V evidenci se nachází 783 053 osob, proti kterým je vedeno 4 476 069 exekucí a na jednu fyzickou osobu tak průměrně připadá 5,72 exekučních řízení. Náklady exekuce na odměny exekutorů a také místní příslušnost exekutorů je téma, které vyvolává emoce v české společnosti. V České republice působí soukromí exekutoři a právo jejich výběru má věřitel. Velmi diskutovanou otázkou je místní příslušnost exekutorů, takzvaná teritorialita. Jak již bylo zmíněno, exekutora si vybírá věřitel a jeho výběr může odpovídat recenzi exekutora. V tomto případě nezáleží, zda si věřitel z Českých Budějovic vybere exekutora z Prahy nebo z Přerova. Právě na přerovský exekuční úřad, v jehož čele stojí Lukáš Jícha, se snáší neustálá vlna kritiky, a to především z důvodů chování jeho vykonavatelů. Přerovský exekuční úřad patří mezi největší v zemi a podle neoficiálních zdrojů má největší vymahatelnost pohledávek (Januš, 2019). Tato praxe je nevýhodná především pro dlužníky, nejenomže nemohou navštívit exekutorský úřad, který je vzdálený desítky kilometrů, ale jsou jim účtovány cesty vykonavatelů do místa

bydliště. Další otázkou k diskuzi je slučování exekucí, kdyby všechny následné exekuce, řeší exekutor, který zahájil první exekuci, a tím se mají snížit náklady exekuce pro dlužníka. K exekutorům se podobně jako lidé, kteří skončili v dluhových pastích, vyjadřují i sociální pracovníci, kdy hovoří o tom, že komunikace s exekutory nepatří mezi ty nejlepší.

Hičan (2019) se odvolává na odborníky, podle kterých je hlavním problémem dluhových pastí fakt, že přednost ve splátkách mají úroky, úroky z úroků, sankce a ne jistina. Z tohoto vyplývá, že pro dlužníka je vlastně nemožné vymanit se dluhové pasti bez pomoci odborníků.

Pawlikowská (2019) říká, že jedním z důvodů dluhové pasti je úvěr. Pokud si ho sjednáme u bankovního sektoru, má jasně daná pravidla. Na praktiky nebankovního sektoru upozorňují dlouhodobě neziskové organizace, kdy smluvní podmínky zhoršují situaci ohrožených skupin, u kterých se jako rizikový faktor projevuje nízká finanční gramotnost. Podle zákona o spotřebitelském úvěru číslo 257/2016 Sb. vznikla pro poskytovatele nebankovního sektoru povinnost udělení licence od České národní banky, kdy záměrem bylo vyčistění tohoto trhu. Přestože se díky tomuto zákonu opravdu trh pročistil, získala licenci i taková společnost jako je Profi Credit, jejíž úroky hraničí s lichvou. Zkušenosti s touto společností mají i mnozí klienti dluhových poraden, kdy jedna z respondentek výzkumu uvádí: *Měla jsem v hlavě jenom to, kdy přijde další upomínka, kdo mi zase zavolá, kdo mi bude vyhrožovat.* Klienti ve spojitosti s touto společností hovoří nejenom o vyhrožování, ale také o situaci, kdy pracovníci této společnosti v případě, že dlužníka nenašli doma, obcházeli sousedy, kterým sdělovali, že dotyčný dluží peníze, a žádali je o předání telefonního čísla na společnost dlužníkovi. Společnost byla také díky výši úroků několikrát účastníkem soudního řízení.

Z výše popsaného lze usuzovat, že problematika dluhových pastí je velmi aktuálním tématem. Otázkou je, zda státem přijatá opatření, která mají pomoci zastavit nebo zmírnit zadlužování populace, jsou dostačující.

V současné době prošla Česká republika pandemií, která měla za následek hromadné zavírání obchodů, škol, školek, továren a jiných provozů (Hábl, 2020). Přestože odborníci

doporučují finanční rezervu ve výši šesti měsíčních platů, mnozí lidé touto částkou nedisponují ať už z důvodů nízkých příjmů, nebo nezaměstnanosti. Tato situace se také z velké části dotkne rodičů samoživitelů. Právě tito lidé, kteří žijí na hranici chudoby, budou pandemií zasaženi nejvíce. U těchto osob bude pouze otázkou času, kdy nebudou mít finanční prostředky na úhrady svých závazků jako energie, nájem a stávající úvěry. K těmto závazkům je nutné přičíst placení školek, stravného a především nákup potravin, u kterých se v současné době neustále zvyšuje cena. Hůle (2020) hovoří o tom, že v případě nedostatku financí si lidé budou půjčovat, ale lze předpokládat, že banky budou v poskytování úvěrů opatrné. Je zde, ale opodstatněná obava, že v případě, kdy člověk nebude úspěšný u banky, bude se snažit získat úvěr od nebankovních institucí. Zde je ovšem minimálně chráněn před nárůstem úroků a sankcí, které jsou velmi často uvedeny v obchodních podmínkách.

V tento moment je to právě stát, který by měl pomoci této nejvíce ohrožené skupině, pro kterou se současný stav stává velmi obtížnou situací. Vzhledem k zdlouhavému procesu vyřizování žádostí je otázkou, jak rychle a účinně bude stát připraven pomoci.

13. Závěr

Diplomová práce je zaměřena na faktory, které ovlivňují využití sociálních služeb lidmi, kteří se ocitli v dluhových pastích, ale také zjišťuje, z jakých důvodů se dluhové pasti dostali.

Teoretická část je zaměřena nejenom na vysvětlení finančních produktů, které bývají počátkem dluhových pastí, ale také na bankovní a nebankovní instituce a registry dlužníků. Samostatnou kapitolu tvoří exekuce a její průběh, se kterou se potýká velká část dlužníků. Pozornost je také věnována sociálním službám, jenž se zabývají dluhovou problematikou a jejími příčinami.

Výzkumná část se zabývala hlavním cílem, a to faktory, které ovlivňovaly využití sociálních služeb u lidí v dluhových pastích. Dílčím cílem bylo zjistit, jaké byly příčiny zadlužení, a jak zadlužování probíhalo. Práce se také zabývala hledáním odpovědi na výzkumné otázky: „Jaké faktory mohou u lidí v dluzích ovlivnit využití vybraných sociálních služeb a sociální práce?“ a „Jaký je z pohledu zadlužených jednotlivců význam sociální služby v dluhové problematice?“

Pro sběr byla využita kvalitativní výzkumnou strategii s technikou rozhovoru podle návodu. Rozhovorů se účastnilo 10 klientů neziskové organizace, která poskytuje sociální služby podle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách a které jsou podle tohoto zákona uvedeny v Registru poskytovatelů sociálních služeb. Česká republika disponuje poměrně rozsáhlou sítí neziskových organizací, které mají zaregistrovanou službu dluhového poradenství. Všichni pracovníci organizací, musejí dodržovat etický kodex, mlčenlivost a především zákon 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Každý pracovník, musí být schopen správně vyhodnotit danou situaci, ve které se klient nachází. Dluhová problematika je pro každého sociálního pracovníka psychicky velmi náročná, protože je velmi často konfrontován nejenom se zoufalými situacemi, ve kterých se klienti dluhových poraden nacházejí, ale naráží, také na bariery v komunikaci, a to především na exekutorských úřadech. Není bez zajímavosti, že právě exekuce jsou jádrem emocí v naší společnosti, kdy dlužníci uvádějí, že v případě nařízených exekucí mají problém s pracovním uplatněním, kdy zaměstnavatelé odmítají zaměstnat. Je nediskutabilní, že dluhy je nutné uhradit, ale otázkou zůstává, zda je etické na dlužnících

vydělávat formou úroků z úroků, sankcí či rozhodčích doložek, jako to praktikují některé nebankovní společnosti. Tato otázka je spíše určena našim zákonodárcům a legislativě.

Z výzkumu vyplynulo, že finanční gramotnost populace není na takové výši, jaká by byla žádoucí, a proto, je potřeba se zaměřit na prevenci. Finanční gramotnost se v současné době začíná objevovat ve školních osnovách, ale v nedostatečné míře. Výzkum odhalil skutečnost, kdy povědomí společnosti o sociálních službách v dluhové problematice je velmi nízké. To dokládají i oslovení klienti, kteří uvádějí, že při řešení jejich nepříznivé finanční situace se k nim jako první dostávaly informace a kontakty na oddlužovací společnosti, které mají na rozdíl od sociálních služeb, služby zpoplatněné. Je třeba se zamyslet jaký zvolit postup, aby to byly právě sociální služby, které uvidí dlužník jako první.

Seznam použité literatury

1. BAŠTECKÁ, B., a kolektiv., 2013. *Psychosociální krizová spolupráce*, Grada Publishing, 320 s. ISBN 978-80-247-4195-6
2. BLOM, B., MAVEN, S., 2019, *Theory for social work practice*, Studentlitteratur AB, ISBN 978-91-12500-8
3. BUŘÍNSKÁ, B., 2014. *Seriozní dlužník, nebo schopný kličkař? aneb Typologie dlužníků*. [online]. Praha: Profimedia. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/338088-seriozni-dluznik-nebo-schopny-klickar-aneb-typologie-dluzniku.html>
4. CAITLIN, Z., 2019, *Indebted: How Families Make College Work at Any Cost*, Princeton, University Press, 280s. ISBN 9780691164311
5. CREE, V. E., 2015. *Responsibility in Social Work*. In: *wright, J. International Encyclopedia of the Social Behavioral Sciences*. London: Elsevier, p. 581-586 ISBN 978-0-08-097087-5
6. ČEPICOVÁ, K. 2014 *Nejčastější právní situace*. Edika Brno 192 s. ISBN 978.80.266.0406.817
7. ČLOVĚK V TISNI., 2019, Oddlužení. [online]. [cit. 2020-20-02]. Dostupné z: <https://www.jakprezidluhy.cz/poradna/oddluzeni>
8. DIENST, R., 2017. *The Bonds of Debt: Borrowing Against the Common Good*, Verso Books. 200 s. ISBN 978-17-847-8655-7
9. *Dobrá praxe sociální práce*, 2018, Caritas ISBN 978-8087623-13-8
10. DVOŘÁKOVÁ, Z., SMRČKA, L., a kol. 2011. *Finanční vzdělávání pro střední školy*, C.H. Beck, ISBN 978-80-7400-9
11. EXEKUTOESKÁ KOMORA, 2020. *Statistiky exekucí za rok 2019* [online] ekcr.cz [cit. 2020-20-3]. Dostupné: <http://ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2697/-statistiky-exekuce-za-rok-2019-klesl-pocet-exekuci-i-povinnych>
12. FONTÁNA, D., 2017. *Sociální dovednosti v praxi*, Portál, 136 s. ISBN
13. FERGUSON, I., IOKOMIDIS, V., LOVALITE, M., 2018. *Global Social Work in a Political Context*, 216 s. Policy Press, ISBN 9781447322672

14. FETTER, W., 2020, *Parametry nejen exekučních srážek ze mzdy se v roce 2020 mění třikrát* [online] epravo.cz [cit. 2020-30-03]. Dostupné: <http://epravo.cz/top/clanky/parametry-nejen-exekucnich/srazek-ze-mzdy-se-v-roce-2020-meni-trikrat>
15. HAVLÍČEK. D., STUPAVSKÝ. M., 2013. *Investor 21. století*. Plot, 240 s. ISBN 978-80-7428-191
16. HOLASOVÁ, V., 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*, Grada Publishing, 160 s. 160 ISBN 978-80-247-4315-8
17. HORECKÝ, J., TAJANOVSKÁ, A., 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 272 s. ISBN 978-80-904668-1-4
18. HRDINKOVÁ, T., MATI, P., 2013. *Metodika dluhového poradenství. Bílina: Člověk v tísní o.p.s.*, ISBN 978-80-87456-40-8
19. Hussain, S., 2017. *Finance Book*, Pearson Education Limited, ISBN 1292123648
20. HUBÁLEK. M., KŘÍSTEK, A., ZAMBOJ, L., 2011, *Insolvence Poradna pro občanská a lidská práva* Praha, ISBN 978-80-254-9535-3
21. CHLOUPKOVÁ, S., 2013, *Jednání se zájemcem o službu sociální péče*, Grada Publishing ISBN 978-80-247-4678-4
22. JANATA, L. a kol., 2014 *Kladivo na exekutora*, Nuridius, 98 s. ISBN 978-80.87822-14-2 1
23. JANDA. J., 2013. *Jak žít šťastně na dluh*. Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4833-7
24. JÚN, H., 2010. *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a zdravotnictví*, Portál. 144 s. ISBN 978-807367-590-5
25. JANUŠ, J., 2019. *Šef exekutorského úřadu, v Přerově nejsme branou do pekla, chováme se k dlužníkům jako banky*. [online] mapaexekucí [cit. 2020 28-03] Dostupné z: <http://www.info.cz/pravo/sef-exekutorskeho-uradu-v-prerove-nejsme-branou-do-pekla-k-dluznikum-se-chovame-jako-banky>
26. KAJANOVÁ, A., DVOŘAČKOVÁ, O., STRÁNSKÝ, P., 2017. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. ZSF JU České Budějovice. 978-80-7394-639-5

27. KASÍKOVÁ, M., a kol. 2013 *Exekuční řád*, C.H.Beck Praha. 957 s. ISBN 978-80-7400-476-6
28. KELBICH, J., 2012. *Chudoba, nezaměstnanost a další témata, Pražské školy alternativ Sborník 06*, Ekonomická akademie Praha ISBN 978-80-87661-03-1
29. KELLER J., 2011. *Tři sociální světy*. Sociologické nakladatelství, Praha. 211 S. ISBN 978-80-7419-044-5
30. KELLER. J., 2012 *Sociologie středních vrstev*, SLON Praha. ISBN 978-80-7419-109-1
31. KODISHIN, A., HORKNESS, D., 2014. *Supervision in Social Work*, Columbia University Press. 432 s. ISBN 0231151764
32. KOPECKÁ, I. 2011. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-3875-8
33. KOPECKÁ, I., 2012. *Psychologie 2.díl*. Grada Publishing. 160 s. ISBN 978-80-247-3876-5
34. Kozlová, L., 2005. *Sociální služby*. Triton. 129 s. ISBN 80-7254-662-7
35. MACKŮ. R., 2015. *Instantní, nebo skutečné řešení problému?* VeRBuM. 174 s. ISBN 978-80-87500-74-3
36. MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce, Portál*. 270 s. ISBN 978-80-262-1154-9
37. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. (eds.). 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-818-0.
38. MEARENS, D., THORN B., 2013. *Terapie zaměřená na člověka*. Grada Publishing. 184 s. ISBN 978-80-247-3881-9
39. MEINERT, R . G., PARDECK, J., T., MURPHY, J. W., 2016. *Postmodernism, Religion and the Future of Social Work*, Routledge. 91 s. ISBN 978-1-138-97914-7
40. MIKEŠ, G. 2015 *Jak být chudým* 142 s. Dauphin, ISBN 978-807272-833-6
41. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY.,

42. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY
43. MIOVSKÝ, M., 2010. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada, 332 s. ISBN 80-247-1362-4
44. MLADĚNKA, P., 2020, *Povolení ČNB pro nebankovní společnosti* [online]. Dostupné : <http://financer.com/cz/konec-vydavani-licenci/>
45. NEŠPOR, K. 2011. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-908-8.
46. PAYNE, M., 2014, *Modern Social Work*, Oxford Univ Pr, 441 s. ISBN 0190615249
47. PĚNKAVA, P., 2012. *Chudoba, nezaměstnanost a další témata Pražské školy alternativ Sborník 06*, Ekonomická akademie Praha ISBN 978-80-87661-03-1
48. RADKOVÁ, M. 2009, *Exekuce a jiné pohledávky*, Linde Praha. ISBN 978-80-7201-767-6
49. REICHEL, J., 2010. *Úvod do sociálního výzkumu, Edice celoživotního vzdělávání svazek 31*, Mowshe s.r.o. 202 s. ISBN 978-80-904426-3-4 1
50. R, E., BROUMOVÁ, V., 2012 *Cílená zpětná vazba*, 176 s. Portál, ISBN 978-80-262-0222-6
51. *Strategie sociálního začleňování 2014-2020*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. ISBN 978-80-7421-080-8.
52. SWANENBERG, A., 2012, *Makroekonomie bez předchozích znalostí*, 296 s. BizBooks Brno, ISBN 978-80-265-0036-0
53. ŠTARKOVÁ, P., 2016. *Sociální služby I*, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 232 s. ISBN 978-80-906320-4-2
54. ŠTĚPÁNEK, P., 2018, *Nakupování Čechů na úvěr*. [online] Česká bankovní asociace [cit. 2020-18-01]. Dostupné z: <http://cbaonline.cz//nakupovani-cechu-na-uver-2018>
55. TOMEŠ, I., 2010, *Úvod do metodologie sociální politiky*, 440 s. Portál. ISBN 978-80-7367-680-3

56. VEČERNÍK, J., MYSLÍKOVÁ, M., 2015. *Chudoba v České republice*, Sociologický ústav AVČR, v.v.i. 113 s. ISBN 978-80-7330-283-2
57. VODÁČKOVÁ, D., *Krize v životě člověka: Formy krizové pomoci a služeb*, 544s. Portál. ISBN 978-80-262-0212-7
58. VRBKOVÁ, L. 2009 *Už nikdy dlužníkem*, Cofet a.s. 97 s. ISBN 978-80-904396-0-3
59. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006. In: *Sbírka zákonů české republiky*, 37 s. ISSN 1211-1244
60. ZAKOUŘILOVÁ, E., 2014. *Speciální techniky sociální terapie rodin*. Portál s.r.o. Praha 192 s. ISBN 978-80-262-0583-8
61. ZÁMEČNÍKOVÁ, J., 2019, *Češi se dluhů nebojí a zatím ani nemusí. Co, ale není, může být. Kdo je v ohrožení?*[online] hypindex.cz [cit. 2020-21-02]. Dostupné: <http://hypindex.cz/clanky/cesi-se-dluhu-neboji-a-zatim-ani-nemusi-co-ale-neni-muze-byt-kdo-je-v-ohrozeni/>
62. Zákon č. 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách, 2006. Sbírka zákonů České republiky, částka 37, ISSN 1211-1244
63. Zákon č.120/2001 Sb. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti. 2001. Sbírka zákonů České republiky, částka 104. ISSN 1211-1244
64. Zákon č. 110/2019 Sb. Zákon o zpracování osobních údajů. 2019 Sbírka zákonů České republiky, částka 47

Obrázek č. 1: Mapa exekucí Zdroj: ČNB

Obrázek č. 2: Statistický list Zdroj: Exekutorská komora

Tabulka č. 1: Vývoj nezabavitelných částek a dalších souvisejících částek potřebných k výpočtu srážek ze mzdy (v Kč) Zdroj: Zilvar Tomáš (2020)

Tabulka č. 2: Základní informace Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 1: Důvody zadlužení Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 2: Nejvíce stresující situace Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 3: Zdroje informací o řešení dluhové pasti Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 4: Řešení dluhové problematiky Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 5: Faktory ovlivňující využití sociálních služeb z pohledu zadlužených jednotlivců
Zdroj: Vlastní výzkum

Seznam příloh

Příloha 1: Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu

Příloha 2: Seznam otázek

Příloha 3: Přepis rozhovorů

Příloha 1: Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu

Informovaný souhlas k diplomové práci na téma Dluhové pasti z pohledu sociální práce

Student: Bc. Jana Elezi

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.

Tímto souhlasím s provedením výzkumu, potvrzuji. Že jsem byl/a seznámena s obsahem výzkumného projektu a jeho následným průběhem. Dávám tímto svolení, aby získaná data byla použita za účelem zpracování diplomové práce. Jsem si vědom/a, že výsledky tohoto výzkumu jsou zcela anonymní a poslouží pouze jako podklad pro vypracování této práce.

Byl/a jsem poučen/a o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoli odvolat.

V práci nebudou uvedeny žádné identifikační údaje, které by mohly vést k informantům. Výzkumník se zavazuje k mlčenlivosti s odkazem na zákon 101 /2001 Sb., o ochraně osobních údajů.

V Českých Budějovicích, dne

Podpis .....

Příloha 2: Seznam otázek

Základní údaje

1. Muž / žena?
2. Váš věk?
3. Jaké máte vzdělání?
4. Jaká byla Vaše biologická rodina?

Zadlužení

1. Jaký byl důvod Vašeho prvního úvěru?
2. Jak dluhy ovlivnily Váš život?
3. Měl/a jste představu jak řešit dluhovou past?
4. Jak hodnotíte význam sociální služby

Příloha 3: Přepis rozhovorů

Informanti

1. Pan Karel

Pohlaví: Muž

Věk: 41

Sociální anamnéza

Narodil jsem se v Budějovicích, ale někdy ve dvou letech mě dali do děcáku a tam jsem byl až do 18. Jak žili naši nevím, nikdy jsem je nepoznal, ale na děcák vzpomínám rád, bylo to tam dobrý, akorát mi to nedalo moc do života, protože jsem vůbec nebyl připravený na samostatný život. Po skončení základky jsem se vyučil jako kuchař, ale nebylo to lehký, protože jsem dyslektik. Po vyučení jsem se spolu s kamarádem nastěhoval do společného bytu, kde jsme se dělili o placení nájmu, energií i vedení domácnosti. Po dvou letech společného bydlení si kamarád našel partnerku a po dalším, roce se odstěhoval za svou partnerkou. Zůstal jsem v bytě sám, ale finančně to bylo nad moje možnosti. Během dvou měsíců jsem našel spolubydlící, Byla to máma s děckem. V té době jsem pracoval v jednom pobytovém zařízení sociálních služeb, ale ne jako kuchař, ale jako pečovatel. Měsíčně jsem měl kolem 20 000 Kč.

Dluh a předlužení

Když se odstěhoval spolubydlící, přišly problémy s financema, neuměl jsem hospodařit, nevěděl jsem jak si peníze rozložit. V té době jsem měl sjednané životní pojištění a platil jsem 1000 korun měsíčně. K tomu jsem musel platit nájem, který byl 12 000 Kč plus energie, telefon a výdaje za psa a kočku. Kamarád mi našel spolubydlící, matku s dvouletou dcerou. Myslel jsem, že to bude dobrý, rozdělíme si nájem, jak jsme se dohodli. Dana tak se jmenovala moje spolubydlící, měla dceru, na kterou jak říkala, nedostávala výživné. To se odrazilo na placení nájmu, na který dost často neměla vůbec nebo jenom na část a tak jsem ještě pomáhal jí, ale hlavně kvůli té malé. Na to už můj plat nestačil, tak jsem přestal platit pojištění, ale s pojišťovnou jsem to neřešil. Ta mi začala posílat upomínky a ty jsem taky neřešil, ale mojí situaci to nevyřešilo, tak jsem si

vzal u svojí banky úvěr na 20 000 Kč. Myslel jsem, že z toho zaplatím dluh na pojištění, ale pořád bylo co platit. Asi po 4 měsících už jsem neměl na splácení dluhu, a tak jsem si vzal úvěr, u nebankovní společnosti a ten jsem přestal platit už po dvou měsících. Začali mi chodit upomínky. Začaly mi chodit upomínky, od společností kde jsem měl dluh. Hrozili mi soudem a exekucemi a tak jsem si vzal ještě jeden úvěr, že všechno zaplatím. V té době už jsme měli dluh i na nájmu, a tak jsem část zaplatil, protože, už nás upomínal i majitel bytu. Ani tenhle úvěr jsem nesplatil.

Psychologické aspekty

Byl jsem zoufalejší, protože majitel nám hrozil vystěhováním, spolubydlící mi nijak nepomohla, protože pořád neměla peníze. Situace se vyhrotila, když mi v práci řekli, že mám nařízenou exekuci a zjistil jsem, že mám zablokovaný účet a do práce za mnou začali chodit lidi z nebankovních společností, abych zaplatil dluhy, ale na ty jsem neměl. Přišly další exekuce a já už neměl na to, abych platil nájem, tak jsme se všichni museli vystěhovat. Nevím, kam šla moje spolubydlící, ale já jsem šel bydlet na ubytovnu, kde jsem si nemohl zvyknout. Začal jsem mít problémy se spaním, nesoustředil jsem se v práci, byl jsem nervózní a dělal chyby. Moje kolegyně, která celou situaci znala, mi poradila, abych zašel do dluhové poradny, na kterou mi dala kontakt.

Aktuální stav

Teď řeším celou situaci s dluhovou poradkyní. Aktuální výši dluhů neznám to teď dáváme do hromady. Budu rád až to všechno skončí a doufám, že mi soud povolí oddlužení a jsem rád, že mi kolegyně poradila a hlavně, že jsem ji poslechl, protože jsem nevěřil, že se to dá řešit. Pro mě ta služba měla fakt význam, jenom bylo škoda, že jsem o ní nevěděl dřív.

2. Pan Arnošt

Pohlaví: Muž

Věk: 49

Sociální anamnéza

Já jsem Budějovic a tady jsem se i narodil. Mám ještě mladšího brácha a naše rodina byla celkem v pohodě, na dětství vzpomínám rád a neměl jsem žádné velké problémy. Na konci základky se mi zdálo, že se u nás něco děje. Máma byla pořád nervózní a táta se doma ukazoval čím dál míň. Někdy se mi zdálo, že je máma mimo, a že z ní cítím alkohol. Máma začala vyhledávat pánskou společnost a začala být závislá na alkoholu. Táta tu situaci vyřešil po svém, a to rozvodem a ještě než se rozvedli, tak se odstěhoval. Já jsem po škole nastoupil na učňák a tam jsem i odmaturoval a pak jsem nastoupil do práce. V té době už máma regulérně pila a brácha taky. Máma sice chodila do práce, ale brácha ne. Máma většinu toho co vydělala, propila a zbytek z ní vytahal brácha. Ani jeden si nedělal starosti s nájmem, ale to jsem zjistil, až když začali chodit upomínky za nezaplacený nájem. Já neměl nic naspořeno tak jsem si vzal úvěr a dluh jsem zaplatil. Chtěl jsem po mámě a bráchovi aby mi přidávali na nájem, že to budu platit, ale to nefungovalo. Klid byl asi půl roku a pak začaly zase chodit upomínky od majitele baráku a upomínky za elektřinu. Nezbylo mi nic jiného, než si vzít další úvěr a dluh zase zaplatit, ale bylo mi jasné, že tohle nemá řešení a budu se muset odstěhovat. Doma se nic nezměnilo, nikoho nic nezajímalo a já jsem začínal řešit jak dál. Pro mě to byla situace neřešitelná. Já jsem přestal mít chuť něco řešit, přestal jsem zvládat platit úvěry a do toho přišla další upomínka za neplacení, kterou už nikdo nezaplatil, tak jsme museli odstěhovat. Mám nařízené exekuce ani nevím kolik dlužím.

Dluh a předlužení

Situaci v rodině jsem se snažil řešit, jak nejlépe jsem uměl, ale nenašel se nikdo, kdo by mi pomohl, a já jsem si nemohl brát půjčky donekonečna. Doma jsem byl jediný, kdo měl zájem udržet bydlení, ale to se mi stejně nepovedlo. Můj plat byl kolem 18 000 Kč, splátky úvěrů se vyšplhaly na 13 000 Kč. Našel jsem si bydlení, za které platím 7 500 Kč a tak jsem přestal platit půjčky, na které byly nařízeny exekuce.

Psychologické aspekty

Psychicky jsem unavený, nevím co dál, našel jsem oddlužovací společnost, která nabízí oddlužení a kontaktoval jsem ji. Nabízí oddlužení, ale chtějí poměrně dost zaplatit a já mám strach někomu posílat peníze, kterejch moc nemám.

Aktuální stav

Člověk vůbec neví, kam se v týhle situaci obrátit. Vůbec by mně nenapadlo, že sociálka se stará taky o dluhy a odkaz na dluhovou poradnu, jsem našel náhodou a jestli mi pomůžou to se uvidí.

3. Paní Radka

Věk: 36

Pohlaví: žena

Sociální anamnéza

Jé pocházím z Prachatic, tak jako moje matka. Táta je z Budějovic, kam jsme přestěhovali, když mi byly asi 3 roky. Mám ještě o dva roky mladší sestru a v naší rodině bylo všechno v pořádku. Neměli jsme nijak výrazné finanční problémy. Já jsem se po základní škole vyučila jako prodavačka, ale moc mě to nebavilo. Po vyučení jsem nastoupila jako barmanka, protože prodávat mě nebavilo. Bydlela jsem v docela levném podnájmu, práce mně bavila a nemůžu říct, že bych měla finanční potíže. Měla jsem pár vztahů, ale všechny po čase skončily. Když mi bylo 28 let, potkala jsem budoucího manžela. Já jsem stále pracovala jako barmanka a on měl pracovní agenturu. Po dvou letech jsme se vzali a manžel začal naléhat, abych skončila s prací barmanky a začala podnikat s ním. Moc se mi nechtělo a do toho jsem otěhotněla. Narodil se nám syn a manžel stále naléhal, abych po mateřské začala podnikat s ním. Nakonec jsem souhlasila a to se ukázalo jako největší chyba mého života. Manžel měl na starosti chod firmy a já měla na starosti zaměstnance. Asi po dvou letech manžel přišel s tím, že se odstěhujeme do Anglie, byla jsem zásadně proti, ale s manželem nebyla řeč. Za každou cenu chtěl skončit s podnikáním a odstěhovat se. Já jsem zvažovala co dál. Naši se mezitím rozvedli,

máma bydlela v garsonce a já s klukem neměla kam jít, protože náš současný byt bych neutáhla. Nakonec jsem se rozhodla a odjela s manželem do Anglie. Tam jsem pomalu zjišťovala, že za naším odjezdem byly potíže s firmou, ale manžel mi k tomu nechtěl nic sdělovat. Náš vztah se se začínal pomalu hroutit a já jsem zase řešila, co dál. Rozhodla jsem se vrátit do Čech, ale to jsem vůbec netušila, co mě čeká. Nastěhovala jsem se synem k sestře a začala jsem si hledat byt a práci. Překvapila mne neochota úřednic pracáku, nebyla ochota mi poradit, co mám dělat jak postupovat ani na co mám nárok. U sestry jsem bydlela asi půl roku a hodně mi pomohla. Našla jsem si bydlení i práci a začalo další peklo. Začaly mi chodit exekuce z manželova podnikání, ale ten byl v Anglii, tak šlo všechno za mnou. Některé exekuce byli i moje, protože když jsem byla pryč, neřešila jsem zdravotní pojištění, ani odvoz odpadu.

Dluh a předlužení

Nejenom svojí hloupostí jsem byla v situaci, ze které jsem nevěděla jak ven. Výplatu jsem měla kolem 20 000 Kč, nájem s energiemi mne vyšel na 11 500 Kč, školka bezmála na 3 000 a do toho exekuce. Nezbylo mi než si najít práci načerno, protože jinak bych nepřežila. Alimony od manžela jsem nedostávala a tak jsem byla ráda, že mi sestra občas finančně vypomohla. Vůbec netuším co dál, protože ani peníze z brigády mi nestačí na normální život. Nejvíc mne mrzí, že klukovi nemůžu dopřát to, co by chtěl.

Psychologické aspekty

Ta situace mně hrozně deptá a nevím, co ještě může přijít, je mi líto kluka, že doplácí na moji hloupost. Někdy si říkám, že to zvládnou, jindy jsem na dně a vůbec nevím co bude dál. Mám vztek na manžela, za kterého platím dluhy a on si ani nevzpomene, že tu má dítě. Krom sestry a mamky nemám nikoho, kdo by pomohl.

Aktuální stav

Sestra se dozvěděla od svojí kamarádky, že její známé vyřizovala insolvenční nějaká organizace v Budějovicích, která si za to nic neúčtuje. Kamarádka slíbila, že mi sežene kontakt tak se na ně zkusím obrátit, vůbec jsem nevěděla, že něco takového funguje. Já jsem spíš vždycky měla strach ze všeho, co zavánělo sociálkou, tak uvidíme.

4. Pan Ivan

Pohlaví: muž

Věk: 47 let

Sociální anamnéza

Já jsem od Strakonice. Doma nás bylo 5 sourozenců, 2 holky a 3 kluci. Doma nikdy moc peněz nebylo, naši neměli žádný školy, dělali ve fabrice a byli rádi, že nás uživili. Škole jsem moc nedal, nebavila mně, tak jsem šel po základce do fabriky. Tam mě taky moc nebavilo a tak jsem se plácal po stavbách jako pomocnej dělník. S chlapama, sem vycházel dobře, občas jsme zašli do hospody a tam jsem potkal automaty. Já moc nepiju, ale ty automaty, to je moje zkáza. Jeden kámoš mi ukázal, jak se hrajou automaty, a už jsem se vezl. Ze začátku jsem párkrát vyhrál, to mi dodalo chuť, ale spíš jsem prohrával. Vejplata mi nestačila, tak jsem si začal pučovat. Málokdy jsem stihl vrátit, co jsem pučil a tak jsem nakonec musel jít jinam, protože chlapi chtěli peníze zpátky a ty já neměl. Tak jsem to dělal pořád dokola, když nebylo zbytí, tak jsem si několikrát pučil od lichvářů a ti mně za chvíli naháněli taky. Na svých toulkách jsem potkal cikánku, docela se mi líbila, a tak jsme spolu začali žít. Do roka jsme měli první dítě. Stěhovali jsme se z bytu do bytu, protože vždycky po nějaký době jsme přestali mít na nájem. Takže jo, zůstávaly za náma dluhy. Mezi tím se nám narodilo dalších 7 dětí, peníze jsme věčně neměli, neměli jsme kde bydlet, Martina dostala párkrát půjčku od lichvářů, ale to nám vždycky vydrželo jenom chvíli. Nakonec jsme šli do občanské poradny a tam nám doporučili, abychom kontaktovali azylový dům a tam jsem se všichni nastěhovali. Sociálka nám pomohla se žádostí o doplatek na bydlení a ten jsme také dostali, ale chodil na účet azyláku. Snažila se s náma řešit dluhy, ale to moc nemělo smysl, já dělal jenom brigádně a neměl jsem poněti, kolik a komu dlužím. Já jsem chodil na brigádu na stavbu a z toho jsem doplácel azylák a na jídlo nám nezbylo. Sociálky to neustále řešiy s tím, že to nahlásí a nechaj nám děti sebrat. Mezitím jsme zjistili, že čekáme další dítě.

Dluh a předlužení

První dluhy jsem si udělal v práci a to proto, že jsem začal hrát automaty. Nejdřív jsem si myslel, že to zvládnou vrátit, až vyhraju, no to se ale nestalo a já si pučoval dál od známých od lichvářů, ale neměl jsem na vracení. Neměl jsem ani na nájem a tak jsem se vždycky

snažil nastěhovat k nějaké ženské. Stejně to bylo i s Martinou, ale s tou jsem zůstal kvůli dětem.

Psychologické aspekty

Měl jsem strach, že nám fakt děti seberou, neměli jsme na jídlo pro děti, nezvládali jsme doplácet bydlení v azyláku a sociálky pořád hrotili. Martina byla v 5. měsíci a tak mě napadlo, že jí budu vozit na Dvořiště, protože Rakušáci mají rádi těhotný ženský, prostě jsem jí prodával, abychom měli co dát dětem jíst. Ona s tím souhlasila, protože taky měla strach, že nám vezmou děti. Párkrát to vyšlo, ale pak nám začali vyhrožovat pasáci tak jsme s tím museli skončit. Z azyláku jsme se museli odstěhovat, protože už jsme tam dost dlužili a to už jsme měli fakt strach, že o děti přídeme. Martina byla na nervy a všechno mi dávala za vinu a pořád jsme se hádali. Dva měsíce po odstěhování nám děti fakt sebrali.

Aktuální stav

Děti máme pořád v děčáku, ale snažíme se za nima jezdit, teda když máme peníze. Možná se tam mají líp než s náma, aspoň mají co jíst. Máme teď u sebe jenom jedno dítě, museli jsme se zase odstěhovat. Víím, že bych mohl naši situaci řešit se sociálkou, ale nemám žádnou stálou práci, ani nevím kde a kolik dlužím, tak jsem to přestal řešit, protože mi stejně nikdo nemá co vzít.

5. Paní Věra

Pohlaví: žena

Věk: 65

Sociální anamnéza

Já pocházím z Českých Budějovic, tady jsem se narodila a vyrůstala. Neměla jsem žádné sourozence, a z dětství si nepamatuju na žádné velké problémy, které by se v naší rodině řešily. Co se týče peněz, nebylo to doma na žádné velké vyskakování, ale nouzí jsme netrpěli. Po základní škole jsem nastoupila na střední školu, a po ní do kanceláře v jednom místním podniku. Tam jsem se seznámila se svým budoucím manželem. Po svatbě se nám

narodily dvě děti, syn a dcera, které jsme bez nějakých vážnějších problémů vychovali. Manžel mi bohužel brzo zemřel, a já jsem zůstala sama v bytě se synem. Dcera se vdala, odstěhovala a v té době jsem přišla i o otce. Zdravotní stav mojí mamky se začal rapidně zhoršovat a já musela začít řešit, co dál. Mamka nechtěla nikam do domova a tak jsem skončila v práci a mamku si nastěhovala domů, abych se o ní postarala. Mamka během deseti let zemřela, já zůstala bez práce a bez financí. Syn sice pracoval, ale našel si přítelkyni a zvažoval stěhování. Já jsem vzhledem ke svému věku nemohla najít práci, synovi se narodila dcera a s přítelkyní se nastěhovali ke mně, protože neměli kde bydlet. Syn se v té době hrozně změnil. Nedávali mi na nájem, prakticky jsem všechny živila. Povedlo se mi najít práci u soukromníka jako prodavačka. Musela jsem si vzít půjčku, abych byla schopna platit nájem. Nebyla jsem schopna ji splácet, tak jsem si vzala ještě jednu. Byla jsem tak hloupá, že když za mnou mladí přišli, abych si na sebe vzala leasing na auto, a já to udělala. Slibovali, že auto budou splácet. Msto toho přišli s tím, že se stěhují do Španělska, kam opravdu odjeli. Myslela jsem, že budu mít konečně klid, ale to jsem se šeredně spletla. Začali mi volat z leasingové společnosti, proč neplatím auto a že si pro něj přijedou. Volala jsem synovi, ale ten se jenom vymlouval. Tak jsem si vzala úvěr od nebankovní společnosti, abych něco uplatila. Mezitím mi přišlo vyúčtování za vodu a elektřinu, které bylo dost vysoké, protože zálohy jsem měla na jednu osobu a bydleli jsme tu čtyři. To byla poslední kapka a já už neměla vůbec na nic.

Dluh a předlužení

Po tom co mamka umřela, jsem neměla žádné úspory, ani práci a byla jsem na úřadě práce. Do toho se ke mně nastěhovala synova přítelkyně, a místo aby mi pomohli, mě stáli jenom peníze. Byla jsem ráda, že jsem našla práci, protože už jsem byla zoufalá z toho, jak budu platit nájem. Moje hloupost byla, že jsem si vzala úvěry a největší problém byl ten úvěr na auto, protože mě kvůli tomu vyšetřovala i policie. Auto odvezl syn s přítelkyní a nikdy se už nenašlo, a protože bylo psané na mě, všechny problémy šli za mnou. Nejhorší byly ty upomínky, neustále telefonáty, vyhrožování a návštěvy z nebankovních institucí. Nevěděla jsem, co dělat a byla jsem psychicky na dně. Syna s přítelkyní to vůbec nezajímalo. Neměla jsem nikoho, kdo by mi poradil, natož pomohl. V obchodě jsem náhodou vyslechla rozhovor dvou zákaznic, které se bavily o nějaké

společnosti, která se zabývá oddlužením. Dodala jsem si odvahy a zeptala se jich s tím, že to je informace pro mojí kamarádku. Oni mi řekli, že je to nezisková organizace tady v Českých Budějovicích a že jsou schopni pomoci s osobním bankrotem.

Psychologické aspekty

Psychicky mě situace strašně deptala, nebyla jsem schopná se soustředit na práci. Měla jsem v hlavě jenom to, kdy přijde další upomínka, kdo mi zase zavolá, kdo mi bude vyhrožovat, a hlavně jak dopadne jednání na polici ohledně auta. Nemohla jsem jíst ani spát, byla jsem vystresovaná z každého zvonku, prostě jsem byla na konci sil. Ty dvě ženy v práci byly pro mě požehnáním, vůbec jsem netušila, že existuje organizace, která se takovejma věcmi zabývá. Když jsem do organizace přišla a mohla se svěřit, mi hrozně mi to pomohlo.

Současná situace

V organizaci mne vyslechli, vysvětlili mi, jaký bude postup, co musím udělat já, co udělá sociální pracovnice. Už jsem se nemusela bát upomínek a telefonátů. Podali za mne insolvenční návrh, proběhl soud a ten mi chválil oddlužení. Byla to pro mne hrozná úleva, vůbec si nedovedu představit, jak by to bylo dál, kdybych náhodou nepotkala ty dvě ženy. Nikdy by mně nenapadlo, že sociální pracovnice řeší i takovéhle problémy. Ted mi chybí posledních půl roku do skončení insolvence a já budu zase klidně žít.

6. Pan Jiří

Pohlaví: muž

Věk: 32

Sociální anamnéza

Já jsem od Brna, mám staršího brácha a s rodičema jsem moc nevycházel, teda hlavně s mámou. Základku jsem vychodil v Brně a potom jsem šel na učňák a tam jsem se vyučil jako zámečnick, a docela mě to bavilo. Po vyučení jsem nastoupil do fabriky v Brně, práce tam nebyla špatná, ale problém byl doma. S mámou jsme se snášeli čím dál míň a já jsem začal uvažovat o tom, kam se odstěhuju, protože v Brně jsem zůstat nechtěl. Občas jsem

dělal brigádu jako hlídač v Albertu a kámoš mi říkal, že je z Budějovic a sehnal by mi tam i práci. Moc jsem se nerozmejšlel a dal v práci výpověď. Kámoš mi tam zajistil prozatimní bydlení a kontakt na práci a já vyrazil. Bydlení mě zklamalo, bylo to hrozný, byli jsme tam 3 kluci v jedné místnosti, ale jinou možnost jsem neměl, ale bylo mi jasné, že si musím najít něco jiného. Po příjezdu jsem se šel nahlásit do práce, měl jsem dělat hlídače v DM. Hned na začátku jsem byl docela zklamanej platem, ale nedalo se nic dělat. Docela brzo se mi povedlo najít bydlení, ale nájem byl docela drahej, přesto jsem to vzal. Už po prvním měsíci mi bylo jasné, že nájem nezvládnou uplatit a tak jsem si začal hledat další brigádu, protože po zaplacení nájmu mi zůstaly dva tisíce. V práci mi nabídli k hlídání ještě jednu prodejnu a tak jsem to vzal, ale ani to mojí situaci neřešilo. Asi po dvou měsících se mi stal vážný úraz a já zůstal téměř bez peněz. Abych nepřišel o bydlení tak jsem si vzal úvěr, ale ten mi vydržel na necelý dva měsíce a už jsem neměl ani nájem ani na splácení úvěru. Stihl jsem si u banky vzít ještě jeden úvěr, abych splatil něco z toho minulého a aby mi něco zbylo. Bylo to, ale zase jenom na chvíli. Úplně prvně jsem nezaplatil za telefon a pak už se to vezlo, začaly mi chodit upomínky a tak jsem si vzal půjčku od nebankovní společnosti Profi Credit kde, ale byly hrozný úroky. Ten úvěr mi stačil na zaplácnutí toho, co nejvíc hořelo, ale řešení to nebylo. Nakonec jsem se stejně musel vystěhovat a pomohla mi prodavačka z krámu, kde jsem hlídal.

Dluh a předlužení

Do Budějovic jsem nepřijel z žádnéjma velkejma peněžma. Jako neblbější se ukázalo vzít si předraženej nájem. Nechtěl jsem, ale skončit na ulici a tak jsem to snažil nějak uplatit. Myslel jsem, že to s těma úvěrama zvládnou, ale to marození všechno pos..., nevěděl jsem co dál, doma jsem neměl co jíst, celý noci jsem nespál a přemejšlel, co budu dělat. Další moje pitomost byla, když mi kamarád poradil, abych se obrátil na společnost, která dělá oddlužení, to se mi povedlo, ale stálo mě to 12 000, který jsem si taky musel pučit, až později jsem se dozvěděl, že v Budějovicích to dělá neziskovka zadarmo.

Psychické aspekty

Nejvíce mě vytáčely ty upomínky a telefonáty. Nakonec jsem je přestal přebírat a telefon jsem bral jenom těm, který jsem měl uložený pod jménem. Nejhorší, ale byli ti vymahači, co za mnou chodili domu a do práce. Když jsem jim neotevřel já, tak chodili po bytech a

ptali se na mne s tím, že dlužím peníze, to fakt byl mazec. V práci jsem se jim prostě nevyhnul.

Současná situace

Ted už jsem skoro v pohodě, mám před sebou poslední měsíc v insolvenci a skoro žádný dluh, teda kromě těch 12 000, který mi pučil kámoš, abych zaplatil za tu insolvenci a nepřihlásil to jako pohledávku. Kdybych bejval věděl, že to někde dělaj zadarmo, mohl jsem bejt dneska opravdu bez dluhu, ale za blbost se platí a doufám, že už nikdy nic takového neprožiju.

7. Paní Jiřina

Pohlaví: žena

Věk: 52

Sociální anamnéza

Já jsem původně z Klatov a do Budějovic jsem se přistěhovala za manželem. Moje dětství bylo docela dobrý a mám ještě starší sestru. Po základní škole jsem se vyučila jako knihovnice, ale v oboru jsem práci nenašla a tak jsem šla prodávat, ta práce mě docela bavila a dělám ji dodnes. S manželem to ze začátku bylo docela dobrý, pracoval u policie, narodily se nám dvě holky, měli jsme byt na sídlišti a žili jako normální rodina. Asi po 4. letech se manžel začal měnit. Začal pít, ne že by chodil do hospody, ale začal pít doma, ne že by si předtím nedal, ale začalo se stupňovat. Když se napil, začal bejt protivnej, pořád na mně něco viděl a často jsme se hádali. Začal pít tajně, ale o to to bylo horší. Jelikož jsme byli v nájmu, nájem jsme měli dost drahej, děti pořád něco potřebovaly a s manželovo pitím se nám začalo nedostávat peněz. Měli jsme jeden úvěr, na zařízení bytu. Kasu jsem doma držela já, ale manžel mi dával čím dál míň peněz na domácnost. Doma přišel nenadálý výdaj a já jsem to musela vyřešit úvěrem. V té době jsem to zvládala splácet. Situace doma se zhoršovala, hádky byly na denním pořádku a pití také. Po nějakém čase jsem v poště našla dopis, pro manžela od nějaké neznáme společnosti. Když přišel domu tak si ho přečetl a choval se divně, ale nechtěl mi říct co to je a dopis si schoval do bundy. Když usnul, tak jsem se šla podívat, co to je, byla to upomínka od

nebankovní společnosti. Ráno jsem na něj uhodila, co to je, a on mi řekl, ať se o to nezajímám. Začala jsem mít strach. Za necelý měsíc se u nás odpoledne objevil člověk a chtěl vrátit peníze, který si půjčil manžel, ani ne týden po něm k nám přišel exekutor, byla jsem zoufalá, vůbec jsem nevěděla, co dělat, protože nám začal polepovat věci. Náhodou k nám přišla matka manžela, která bydlela 2 patra pod náma. Když zjistila, co se u nás děje, a zjistila, že dlužná částka je 30 000 korun šla domů a peníze přinesla. Zaplatila dluh a exekutor odešel. Bylo mi jasné, že takhle to dál nepude a požádala jsem o rozvod už i proto, že manžel musel kvůli alkoholu odejít z práce.

Dluh a předlužení

Zjistila jsem, že manžel v práci způsobil nějakou škodu, kterou musel uhradit a vzal si to na to úvěr, o kterém jsem nevěděla, proto mi dával méně peněz na domácnost, ale splácet úvěr, nájem, energie, uhradit dětem potřeby do školy bylo nad mé síly. Bydlet jsme někde museli a tak jsem si vzala úvěr i já, protože jsem v té době netušila, že manžel už úvěry má. Bylo to pro mne hrozné období, nevěděla jsem, co bude dál, občas jsem neměla co dát dětem, kdyby nám nepomáhala manželova matka, nevím, co by s náma bylo. S manželem jsem se rozvedla, našla jsem si partnera, ke kterému jsem se nastěhovala, ale bála jsem se, co by stalo, kdyby se dozvěděl, že mám exekuce, protože manžel přestal pracovat a tak šli všichni exekutoři za mnou.

Psychické aspekty

Psychicky jsem na tom v té době byla velmi špatně, viděla jsem, jak se i děti trápí naší situací, já byla pořád bez peněz. Špatně jsem spala, hubla, byla jsem úplně na dně. V té době jsem se seznámila se současným partnerem, ale neřekla jsem mu celou pravdu, protože je proti dluhům. Hodně mi pomohl, ale je ve mně pořád strach, co by stalo, kdyby se to dozvěděl.

Současná situace

Kamarád, který prošel podobnou situací jako já, mi poradil, abych si na poště požádala o výpis exekucí a došla si dluhové poradny, na kterou mi dal kontakt s tím, že mi tam pomůžou vyřídit oddlužení. Dělají to prý zdarma a jemu taky moc pomohli. Říkal, že už má půlku za sebou a je mu lépe. Já už mám soupis exekucí a chystám se do poradny, tak

uvidím, jak to dopadne, ale pořád mám strach, že se to dozví partner a zatím nemám odvalu mu to říct. Třeba mi tam poradí i s tímhle problémem.

8. Eliška

Pohlaví: žena

Věk: 30

Sociální anamnéza

Já jsem se narodila v Českém Krumlově a mám jednu sestru, se kterou se roky nestýkám. Naše dětství bylo myslím průměrné, naši byli oba zaměstnaní, mamka ve fabrice a táta jako zedník. Finance asi nebyly doma velkým problémem, nebo jsem to alespoň nepocítovala. Neměli jsme všechno, co jsme chtěli, ale také jsme netrpěli nouzí. Po základní škole jsem se vyučila jako servírka a nastoupila do práce, kde jsem potkala svého nastávajícího manžela. Asi po 4 letech jsme se vzali a přestěhovali do Českých Budějovic, kde jsem po babičce zdělila byt. Manžel chtěl začít podnikat. Nejdřív jsme měli malou cukrárnu a k tomu jsme si přibráli ubytování. Zkraje to byla spousta práce a vydání, ale dělali jsme to z chutí. Protože jsme neměli moc peněz, nemohli jsme kupovat všechno nové. To se ukázalo třeba u zmrzlinového stroje, který se každou chvíli porouchal, a to vše stálo peníze. Musela jsem si vzít úvěr, abych uplatila opravy. Mezitím jsem vážně onemocněla a manžel od nás odešel. Máme spolu 8letého syna, na kterého mi spíš neplatí, než platí. Situace pro nás začala být vážná. Musela jsem platit nájem a energie a to jak doma tak v provozovně. Byla jsem ráda, že podnikání jsem měla pouze jako vedlejší a nemocenská mi šla ze zaměstnání. V provozně mi definitivně odešel stroj, do toho přišlo vyúčtování a já neměla z čeho platit a začala jsem uvažovat o uzavření. Vzala jsem si úvěr od nebankovní společnosti v částce 70 000, od společnosti Profi Credit, přestože ty úroky byly šílené. Doma mi odešla lednice, bez které jsem nemohla fungovat, na tu mi půjčila kamarádka. Nechtěla jsem ji zklamat, tak jsem splácela jí a ne společností, kterým jsem dlužila, ale to nemá být omluva. Rozhodla jsem se ukončit podnikání, protože jsem zjistila, že prodavačka krade a já už neměla sílu dále pokračovat a řešit neustálé problémy. Docela se mi ulevilo, ale neřešilo to moje potíže s penězma. Netrvalo dlouho a začaly mi chodit upomínky, měla jsem i strach je otevírat, ale to nebylo nic proti

tomu, když za mnou začali chodit z Profi Creditu. Ptali se na mě po baráku, každému vyprávěli, že dlužím peníze, byla jsem na zhroucení.

Dluh a předlužení

Dnes když se podívám zpátky, vidím, že jsem udělala spoustu chyb. Za mě ta největší byla, že jsem se nechala přemluvit k podnikání, přestože jsme neměli žádnou rezervu. Jedinou mojí výhodou bylo, že jsem neskončila v práci a podnikání jsem měla jenom jako vedlejší činnost. Úvěr u banky by se ještě nechal zvládnout, kdyby do toho nepřišla, nemoc a neopustil nás manžel, pak už se to všechno vezlo tak nějak samospádem.

Psychologické aspekty

Psychicky jsem na tom byla dost špatně, nejenom, že jsem zůstala bez partnera, bez alimentů, ale chyběla mi také ta mužská ruka, která dovede leccos opravit. Do toho se přidala nemoc, prodavačka, která kradla, a všechno šlo z kopce. Nejvíc mne dostávaly upomínky, každá obálka mi naháněla hrůzu a návštěvy vymahačů mě dostaly na kolena. Celé noci jsem nespala, nebo jsem se budila strachy, co bude dál.

Současná situace

Měla jsem štěstí, když jsem na internetu našla neziskovku, která nabízela pomoc s dluhy, moc dlouho jsem nepřemýšlela a zavolala tam. Paní byla moc milá, sjednala mi schůzku, a tam mi vysvětlila, jak bude všechno probíhat. Ted dáváme dohromady všechny podklady pro insolvenční řízení. Byla jsem ráda, že to všechno trápení mám komu říct a hlavně, že mi někdo nabídl pomoc. Ted jenom doufám, že všechno dobře dopadne a já budu mít se synem zase klid.

9. Pan Radek

Pohlaví

Věk: 40

Sociální anamnéza

Já jsem čistokrevnej Budějičák. Tady jsem se narodil a vyrůstal. Doma to bylo docela v pohodě, naši byli fajn, měli jsme dobrej vztah a nepamatuju si, jestli naši měli nějaký potíže s penězma, ale všechno co jsem potřeboval, jsme měli. Já jsem se nevyučil, protože mě škola moc nebavila. Ve 24 letech jsem se oženil, a protože jsme čekali dvojčata, moji rodiče nám přenechali dům. Vzali jsme si úvěr u banky na rekonstrukci a dali ho do pořádku, dost jsem se tam nadřel. Manželka byla doma s dětma a já chodil do práce. Peněz jsme moc neměli, pořád bylo něco třeba. Jednou v zimě nám odešel kotel a já neměl na novej, tak mi nezbylo, než si vzít ještě jeden úvěr. Zdálo se mi, že to všechno zvládnem. Večer, když jsem jel z práce domu, tak jsem dostal smyk a boural. V nemocnici jsem zjistil, že nemám ruku, a protože jsem nebyl pojištěnej, tak to byl to fakt průser, ale to mi tam ještě nedocházelo. První co mě napadlo, bylo jak budu žít bez ruky kam pudu do práce, jak budeme splácet, nebo z čeho vůbec budeme žít, protože splátky na úvěrech byly dost vysoký. Asi tak první dva měsíce to šlo, to jsem měl ještě něco málo bokem, ale pak se to začalo sypat. Najednou jsem neměl na splátku, tak jsem jí nezaplatil s tím, že to nějak dopadne, ale já na ni neměl ani další měsíc. Doma jsme se začali hádat, manželka už rodiče neměla a ti moji nám neměli z čeho pomoct. Začaly chodit upomínky a nikdo z nás nevěděl, co dál. Našel jsem společnost, která oproti zástavě baráku nabízela půjčku, dlouho jsme o tom diskutovali a nakonec jsme tu firmu zavolali, sepsali s náma smlouvu, odhadli barák a peníze nám půjčili.

Dluh a předlužení

Myslel jsem, že půjčkou za barák smážnu ty dluhy v bance, jenže tam kromě úroků naskočili i úroky s prodlení a bohužel na jeden úvěr byla právě nařízena exekuce, takže nám obstavili účet, mně šáhli na důchod. Skončilo to tak, že jsme neměli ani na splátky ,na zastavenej barák, o kterej jsme nakonec v dražbě přišli.

Psychologické aspekty

Neměli jsme nikoho, kdo by nám poradil nebo pomohl. Rodiče byli na zhroucení, doma věčné hádky, žádný peníze. Chvilka jsem myslel na to, že jsem v tom autě měl umřít. Psychicky jsme byli všichni na dně, protože jsme nevěděli, kam půjdeme bydlet a co bude dál. Začal jsem hledat na internetu, jak to celé řešit dál a našel jsem na internetu dluhovou poradnu a tak jsem tam zavolaal, dali mi termín, kdy mám přijít. Na jednu stranu jsem se styděl vyprávět cizím lidem svoje průsery, ale na druhou stranu jsem si říkal, že nemám co ztratit, protože barák prodali pod cenou, takže se neuplatily ani všechny dluhy.

Současná situace

Dneska bydlíme v podnájmu, manželka chodí do práce, já jsem našel práci jako hlídač a chybí nám doplatit něco kolem 100 000 Kč, ale to teď řešíme s poradnou. To, co máme za sebou, bych už nikdy zažít nechtěl. Poznamenalo to celou naši rodinu. Vědět, že fungují takovéhle služby, tak jsme dnes možná bydleli ve svém.

10. Paní Nataša

Pohlaví: žena

Věk: 53

Sociální anamnéza

Já jsem z Budějovic. Doma jsme moc peněz neměli, ale hladem jsme netrpěli. Já mám jenom základní vzdělání a celý život pracuji jako uklízečka. Mám dvě děti, ale manžel od nás odešel tak jsem je vychovávala sama. Mladší syn odešel do Anglie a má tam práci i rodinu. Starší syn si našel holku, a odjeli spolu za bráchou do Anglie, tam se jim narodily dvě děti. Pak se museli vrátit domů, protože kluk tam měl nějaký problém, neřekl mi jaký. Já bydlím v garsonce a tak se pro začátek nastěhovali ke mně. Kluk nastoupil do práce a mladá byla s dětma doma. Já jsem z toho byla nešťastná, ani jeden není na pořádek, všude bordel a já všechny živila, nedávali mi žádný peníze, přestože se tam všichni jedli, koupali se a prali. Já jsem si musela vzít půjčku, protože když jsem zaplatila nájem, tak jsem za chvíli neměla co dát dětem jíst. Asi po 6 měsících přišli s tím, že se

budou stěhovat do Německa. S klukem jsem se pořád hádal, že je nemůžu všechny živit, ale jemu to bylo jedno. Odjeli ze dne na den a mě zbyl dluh. Mladí odjeli do Německa s tím, že tam kluk má práci, za 14 dní byli zpátky a zase u mě. V té době jsem zjistila, že kluk fetuje. Bylo to divný, ale našli si bydlení, jenže bylo potřeba zaplatit kauci, tak jsem si půjčila, aby měli vlastní bydlení. Kluk znova nastoupil do práce, ale pořád byli bez peněz. Mně už na nich nezáleželo, ale bylo mi líto těch dětí.

Kluk vydržel chodit do práce asi 4 měsíce a přišel s tím, že se stěhují do Anglie, tam také odjeli a za 14 dní byli zpátky s tím, že mladá je těhotná, čeká třetí dítě, byla jsem z toho zoufalá, zase jsem je měla na krku, občas mi dali nějakou korunu a já už měla potíže se splácením úvěrů. D toho přišlo vyúčtování za vodu a energie skoro na 20 000, to jsem nebyla schopná zaplatit, nedostávalo se mi na nájem ani na splátky.

Dluh a předlužení

Půjčku jsem si brala, protože jsem se nemohla dívat na to, že mají děti hlad, hrozný na tom bylo, že těm mladým to bylo jedno. Z jedné vejplaty se nedá živit 5 lidí a ještě platit nájem a splátku. Ono nezůstalo u jednoho úvěru a přišla první exekuce, zablokování účtu a taky mi dali exekuci na plat. Když mi do toho přišlo vyúčtování, byl to pro mě konec. Přestože mi bylo líto dětí, nezbylo mi nic jiného než je z bytu vyhodit, protože jim bylo jedno, kolik vody spotřebují nebo jestli se někde svítí zbytečně, nakonec oni to neplatili

Psychologické aspekty

Vůbec jsem nevěděla co dělat, kluk se zlobil, že jsem je vyhodila, ale vůbec nechápal proč. Mně začaly chodit upomínky a potom přišla exekuce. Nejhorší bylo, když přišli poprvé vymahači, byli hnusný a já se jich fakt bála, vůbec jsem nevěděla, co mám dělat. Známa mi dala kontakt na nějakou paní, která prý dělala insolvence. Domluvila jsem si s ní schůzku a paní mi řekla, že ke mně přijede domu a bude chtít 7 000, ale ty jsem neměla. Poprosila jsem kamarádku a popravdě jí řekla, čím jsem prošla a na co to potřebuju. Hrozně mi vynadala, že jsem blázen a proč chci někomu dávat peníze. Řekla mi i organizaci tady v Budějovicích, která mi pomůže s oddlužením a zadarmo. Moc jsem jí to to nevěřila, ale slíbila mi, že tam dojde se mnou. Když jsem volala paní, aby nechodila, že mi to udělá sociálka tak na mně ječela, že to není pravdu a nikdo to zadarmo nedělá.

Přestože jsem nevěděla, kdo mluví pravdu, věřila jsem své kamarádce a dobře jsem udělala.

Současná situace

Kamarádka měla pravdu, nikdy by mě nenapadlo, že se sociálky také zabejvají dluhami, já jim nikdy moc nevěřila, ale moc mi pomohli. Víte, von se člověk stydí někde vyprávět, že má dluhy. Paní jsem všechno po pravdě řekla, jak to bylo, nesoudila mě, jenom mi řekla, jak ta naše spolupráce bude vypadat, ale problém byl, že jsem si nepamatovala, kolik mám dluhů. Dneska čekám, jak dopadne soud a jestli dobře, tak se budu moct zase volně nadechnout.